

Quarterly Journal of Village and Space Sustainable Development

Autumn 2025, Vol.6, No.3, Serial Number 23, pp 27-52

<https://doi.org/10.22077/vssd.2025.9740.1324>

Factors Influencing the Strengthening of Economic Linkages Based on Local Capacities in Rural Areas (A Case Study of the Razaviyeh District, Mashhad County)

Zeinab Erfani ¹, Hamid Shayan ^{2 *}, Khadijah Bozrajmehri ³ Hamdollah Sejasi Qaidari ⁴

1. PhD student, Department of Geography and Rural Planning, Faculty of Literature and Humanities, Ferdowsi University of Mashhad, Iran

2. Professor, Department of Geography and Rural Planning, Faculty of Literature and Humanities, Ferdowsi University of Mashhad, Iran

3. Associate Professor, Department of Geography and Rural Planning, Faculty of Literature and Humanities, Ferdowsi University of Mashhad, Iran

4. Associate Professor, Department of Geography and Rural Planning, Faculty of Literature and Humanities, Ferdowsi University of Mashhad, Iran

*Corresponding author, Email: shayan34@yahoo.com

Keywords:

Economic linkages,
Local capacities,
Razaviyeh sector.

1. Introduction

The expansion and diversification of economic activities in rural areas stimulate investment, enhance production capacity at the village level, and ultimately strengthen the sustainability of rural economies. Capacity building in rural contexts involves establishing robust relationships and sequential processes through which community members can express their views on development measures and participate actively in their implementation. It also encompasses enhancing the ability to set collective goals, execute targeted actions within development plans, and build unified responses to the limitations imposed by scarce resources. In this regard, an enabling environment—anchored in sound and legitimate policies—plays a central role in empowering rural communities to pursue sustainable growth. Accordingly, the present study seeks to analyze inter-sectoral economic linkages among the agricultural, industrial, and service sectors by utilizing existing endogenous capacities within rural settlements.

2. Methodology

This study employs a descriptive-analytical approach, combining library research and field surveys through a structured questionnaire. The statistical population consists of 303 rural households across 18 villages in the Razaviyeh District, alongside 26 regional experts. Analytical procedures included Pearson correlation coefficients, one-way analysis of variance (ANOVA), and Tukey's post-hoc test, performed in SPSS software. Spatial analysis was conducted using GIS, and causal relationships among variables were examined through the Structural Equation Modeling (SEM) approach in Smart-PLS software.

3. Findings

From the perspectives of rural households and experts, villages in the study area exhibited significant variation in general and economic capacities. Among households, Shorak Saburi reported the lowest mean general capacity score (2.5), followed by Derakht Bid, Qeshlaq, and Dehneh Chehel (2.6 each), while Miami ranked highest (3.0) and Jimabad closely followed (2.9). Experts identified Jimabad as having the strongest economic capacities (3.2) and linkages (3.6), whereas

Received:

12/Jul/2025

Revised:

24/Sep/2025

Accepted:

16/Oct/2025

Babanazar showed the weakest economic capacity (1.9) and Dehneh Chehel the weakest linkages (2.5). Given normally distributed data, a one-way ANOVA confirmed statistically significant differences in general and economic capacities across villages grouped into low, medium, and high categories ($p < 0.05$). Tukey's post-hoc tests revealed that high-capacity villages demonstrated significantly stronger production and urban–rural linkages than low-capacity ones (mean difference = 0.763, $p = 0.015$) from the household perspective, and higher linkage strength than medium-capacity villages (mean difference = 0.437, $p = 0.02$) from the expert viewpoint. These patterns were further validated by a Structural Equation Model (SEM), which showed that agricultural development exerts the strongest influence on economic linkages ($R^2 = 0.956$), with the overall linkage construct also demonstrating excellent explanatory power ($R^2 = 0.934$). The model confirms that agricultural development not only directly enhances economic linkages but also positively drives complementary rural activities and, to a lesser extent, industrial revival—highlighting its pivotal role in sustaining and strengthening rural economic networks.

4. Discussion and Conclusion

The findings confirm that the development of productive sectors—agriculture, industry, and complementary activities (particularly tourism and recreation) —serves as the main driver of rural economic dynamics. Structural reforms and policy adjustments aimed at improving agricultural diversification, marketing, and productivity are essential mechanisms for achieving economic resilience. The agricultural and non-agricultural sectors are connected through multiple channels: production and consumption linkages, as well as the exchange of labor and capital resources. Thus, strengthening these economic ties is critical for promoting the growth and sustainability of rural production systems. Empirical analysis highlights that the villages of Derakht Bid and Jarakhshak Olia possess weak natural capacities due to limited agricultural prosperity, while Qarqrok Sofli, Jimabad, and Miami exhibit relatively stronger capacities, attributable to larger cultivation areas and higher productivity. Concerning physical indicators, most villages maintain favorable conditions, supported by reliable access to electricity, gas, and drinking water. However, human–social and economic indices reveal downturns in production due to drought conditions, restricted access to livestock inputs, and the decline of rainfed and irrigated farming. Local capacities in Shorak Saburi remain underdeveloped, influenced by immigrant populations and reduced engagement in agriculture and animal husbandry. Villages such as Jarakhshak Alya, Dehne Chehel, Derakht Bid, and Babanazar face challenges linked to isolation, small populations, land scarcity, and long distances to service centers, while Qeshlaq suffers from land acquisition by urban residents and weak transport connectivity. Conversely, Miami benefits from tourism activities, and Jimabad enjoys advantages related to land size, infrastructure, and accessibility, positioning them as regional hubs of capacity and investment attraction. Economic linkages are most evident in the exchange of agricultural and livestock products—particularly wheat and barley supply—between cities and villages. Overall, the results demonstrate a clear positive association between capacity level and economic linkage strength. Villages with higher capacity exhibit stronger inter-sectoral and urban–rural connections than those with medium or low capacity. In the structural equation model, the effects of agricultural development, complementary activities, and industrial revitalization on linkages are collectively substantial. Elevating rural economic capacities directly enhances the density and effectiveness of economic networks. Specifically, agricultural development and complementary activities emerged as significant drivers of linkage formation, while industrial revitalization showed a relatively minor impact. Strengthening these capacities—through investment, skill development, and integrated planning—will reinforce economic interdependence, improve income stability, and support sustainable rural development in Razavieh District and comparable regions.

How to cite this article:

Erfani. Z., Shayan. H., Bozrajmehri. K. & Sejasi Qaidari. H. (2026) Factors Influencing the Strengthening of Economic Linkages Based on Local Capacities in Rural Areas (A Case Study of the Razaviyeh District, Mashhad County). *Village and Space Sustainable Development*, 6(3), 27-52.
<https://doi.org/10.22077/vssd.2025.9740.1324>

فصلنامه روستا و توسعه پایدار فضا

دوره ششم، شماره سوم، پیاپی بیست و سوم، پاییز ۱۴۰۴، شماره صفحه ۲۷-۵۲

<https://doi.org/10.22077/vssd.2025.9740.1324> doi

عوامل مؤثر در تقویت پیوندهای اقتصادی بر اساس ظرفیت‌های محلی در مناطق روستایی (مورد مطالعه بخش رضویه شهرستان مشهد)

زینب عرفانی^۱، حمید شایان^{۲*}، خدیجه بوزرجمهری^۳، حمدالله سجاسی قیداری^۴

۱. دانشجوی دکتری، گروه جغرافیا و برنامه ریزی روستایی، دانشکده ادبیات و علوم انسانی، دانشگاه فردوسی مشهد، ایران

۲. استاد گروه جغرافیا و برنامه ریزی روستایی، دانشکده ادبیات و علوم انسانی، دانشگاه فردوسی مشهد، ایران

۳. دانشیار گروه جغرافیا و برنامه ریزی روستایی، دانشکده ادبیات و علوم انسانی، دانشگاه فردوسی مشهد، ایران

۴. دانشیار گروه جغرافیا و برنامه ریزی روستایی، دانشکده ادبیات و علوم انسانی، دانشگاه فردوسی مشهد، ایران

* نویسنده مسئول، ایمیل: shayan34@yahoo.com

چکیده:

توسعه فعالیت‌های اقتصادی و تنوع فعالیت‌های تولیدی مناطق روستایی سبب افزایش میزان سرمایه گذاری، تولید در سطح روستاها و در نهایت پایداری اقتصاد روستایی می‌گردد. تحقیق حاضر به تحلیل پیوندهای اقتصادی در بخش‌های کشاورزی، صنعت و خدمات با بهره‌گیری از ظرفیت‌های موجود پرداخته است. پژوهش حاضر از روش توصیفی-تحلیلی و روش گردآوری اطلاعات به صورت کتابخانه‌ای و میدانی استفاده گردید. جامعه آماری ۳۰۳ نفر از خانوارهای روستایی از طریق فرمول کوکران، در ۱۸ روستای بخش رضویه و ۲۶ نفر از کارشناسان منطقه انتخاب شدند. جهت تجزیه تحلیل از آزمون‌های همبستگی پیرسون و تحلیل واریانس یک طرفه و آزمون توکی در نرم افزار SPSS، تحلیل فضایی از نرم افزار GIS و مدل معادلات ساختاری در نرم افزار smart (PLS) استفاده شد. نتایج نشان می‌دهد که ظرفیت‌های عمومی و اقتصادی با توجه به ارزیابی شاخص‌ها در وضعیت مطلوبی قرار نگرفته‌اند. جهت تحلیل پیوندهای اقتصادی بر اساس ظرفیت‌های محلی از آزمون تحلیل واریانس یک طرفه و توکی استفاده شد. بررسی اختلاف روابط دو میانگین بین سه سطح از ظرفیت‌ها در رابطه با پیوندهای اقتصادی نشان داد که ظرفیت‌های عمومی و ظرفیت‌های اقتصادی زیاد، نقشی در غنای پیوندهای اقتصادی داشته است. به منظور سنجش میزان تأثیر ظرفیت‌های اقتصادی بر پیوندهای اقتصادی از مدل معادلات ساختاری استفاده گردید. لذا متغیر توسعه کشاورزی با ضریب تعیین ۰/۹۵۶ بیشترین تأثیر را بر پیوندهای اقتصادی داشته است. توسعه کشاورزی و فعالیت‌های مکمل تأثیر معناداری با پیوندهای اقتصادی و توسعه کشاورزی تأثیر معناداری با فعالیت‌های مکمل و احیای صنعت داشته است در حالی که احیای صنعت تأثیر کمی بر پیوندهای اقتصادی داشته است. همچنین مقدار R^2 نشان می‌دهد ۹۳/۴ درصد پیوندهای اقتصادی با توسعه کشاورزی، احیای صنعت و فعالیت‌های مکمل تبیین شده است. لذا تأثیر ظرفیت‌های اقتصادی بر پیوندهای اقتصادی قوی می‌باشد. یعنی به هر میزان ظرفیت‌های اقتصادی بیشتر باشد پیوندهای اقتصادی بیشتر بوده است.

واژگان کلیدی:

پیوندهای اقتصادی، ظرفیت‌های محلی، بخش رضویه.

تاریخ ارسال:

۱۴۰۴/۰۴/۲۱

تاریخ بازنگری:

۱۴۰۴/۰۷/۰۲

تاریخ پذیرش:

۱۴۰۴/۰۷/۲۴

۱- مقدمه

یکی از مسائل و مشکلات پیش روی توسعه اقتصاد روستایی، بی توجهی به قابلیت‌ها و ظرفیت‌های موجود در نواحی روستایی است. در این میان برنامه ریزی برای توسعه اقتصاد روستایی توسط سیاست‌گذاران زمینه مشارکت روستاییان و جوامع محلی در اجرای بهتر برنامه‌های توسعه روستایی را فراهم می‌کند (عزیزپور و همکاران، ۱۴۰۰، ۱۷۴-۱۷۵). از سویی مهم‌ترین موارد نابرابری‌ها، نابرابری فضایی است که منظور از آن توزیع نابرابر فرصت‌ها و امکانات اقتصادی - اجتماعی در فضا است و می‌تواند شامل نابرابری‌های شهر و روستا، شهرهای کوچک و بزرگ، مناطق محروم و برخوردار باشد. نابرابری فضایی موجب می‌شود تا از فضا استفاده بهینه به عمل نیاید. از آنجایی که فعالیت‌های اقتصادی از لحاظ توزیع فضایی از درجه تمرکز نامطلوبی برخوردار می‌باشد. بنابراین، هر منطقه متناسب با ویژگی‌های خاص خود نیازمند برنامه‌های ویژه‌ای است. لذا توسعه اقتصادی در هر سرزمین، وابسته به کارایی، تلفیق و ترکیب بهینه بین بخش‌های اقتصاد (کشاورزی، صنعت و خدمات) است (کریم‌زاده و همکاران، ۱۴۰۱، ۷۸). به نظر می‌رسد، تشدید سیاست‌های مبتنی بر فناوری برای رسیدگی به ناهمواری‌های طولانی مدت در دسترسی به زمین و منابع در میان مالکان خرد، منجر به تشدید سوءتغذیه و نابرابری در میان برخی از جوامع روستایی می‌شود. علاوه بر این، افزایش بازده در مناطق روستایی ظهور فرصت‌های شغلی غیرکشاورزی را تضمین نمی‌کند و افزایش فعالیت تجاری به طور کلی در میان طیف متنوع اجتماع کشاورزان خرده مالک سودمند نیست. در مورد قابلیت اجرای سیاست‌های تشدید توسعه روستایی حامی فقرا، تحقیقات در سطح محلی برای بررسی دقیق پیوندهای بین افزایش بازده و کاهش فقر مورد نیاز است (کلی و کینگ^۱، ۲۰۱۹: ۴). اقتصاد روستایی جدید با روابط، سیاست‌ها، نوآوری‌ها و ترتیبات نهادی جدیدی که از بازارها و بخش‌های اقتصادی جدید برای مناطق روستایی حمایت می‌کنند، دگرگون می‌شود (هالست^۲ و همکاران، ۲۰۱۴، ۳۵۰). در این میان شبکه‌های بازاری یکی از اشکال مهم ارتباطات اقتصادی است که از طریق جریان کالا و مواد اولیه بین سکونتگاه‌ها، جریان سرمایه و درآمد و ارتباطات پیشین و پسین بین مراکز کشاورزی و صنعتی در جریان تولید می‌تواند یکپارچگی اقتصادی ایجاد کند. گسترش بازار اولین راه در تجاری کردن فعالیت‌های کشاورزی، ایجاد تنوع در محصول و گسترش نظام مبادلات فضایی است (رضوانی و همکاران، ۱۳۸۹، ۱۰۲). بنابراین سرمایه‌گذاری در نواحی روستایی، موجب تقویت اقتصاد محلی، ایجاد ثبات در تولید، افزایش درآمد و کاهش فقر و همچنین دسترسی به مراکز آموزشی و بهداشتی، ارتقا کیفیت محیط روستا و زیرساخت‌ها، و همچنین موجب افزایش رفاه و توانمندی روستاییان می‌شود (بذر افشان و طولابی نژاد، ۱۳۹۵، ۱۸۵). لذا مردم محلی بهترین متخصصان در توسعه قلمرو خود هستند. طراحی مشترک یک پروژه توسعه می‌تواند خودآگاهی ذی‌نفعان، توانایی توسعه چشم انداز مشترک، و ظرفیت تولید ایده‌های جدید و تولید ابتکارات ارزش افزا را افزایش دهد و در نهایت به نفع کل منطقه باشد (اسنگولوا^۳ و همکاران، ۲۰۲۳، ۲). در واقع شناسایی ظرفیت‌های محلی و منطقه‌ای و لحاظ نمودن آنها در برنامه‌های اقتصادی، سرآغازی مطمئن برای رشد و توسعه متوازن و همه جانبه روستا و شهر است. بی توجهی به این مسئله موجب عدم ارتباط بخش‌های مختلف اقتصادی (کشاورزی، صنعت، خدمات) می‌شود (جلالیان، ۱۳۹۶، ۱۴۹). در واقع بسیاری از عرصه‌های روستایی، به‌ویژه به لحاظ فعالیت‌های اقتصادی و تولیدی، در معرض ناپایداری قرار دارند؛ کیفیت نازل مازاد تولید، وخامت روز افزون منابع آب و خاک، افزایش هزینه‌های تولید، شرایط نامناسب حاکم بر بازار و بازاریابی امکان بقا و پایداری را در محیط‌های روستایی با مشکل روبرو ساخته است (سعیدی، ۱۳۹۹، ۱۸۵). بنابراین این مطالعه به شناسایی ظرفیت‌های محلی در ارتباط با پیوندهای اقتصادی در بخش رضویه شهرستان مشهد پرداخته است. علی‌رغم

¹ Clay & King

² Halseth

³ Esengulova

اقدامات و فعالیت‌های انجام‌شده، روستاهای این منطقه با مسائل و معضلات متعددی در زمینه‌های مختلف فعالیت‌های اقتصادی از جمله ضعف منابع تولیدی، پایین بودن راندمان و بهره‌وری، هزینه‌های تولید و بازاریابی و فروش محصول مواجه هستند. بنابراین شناخت جامع از فعالیت‌ها و ظرفیت‌های تولیدی روستاها می‌تواند منجر به اجرای طرح‌ها و در نهایت توسعه اقتصادی گردد. با توجه به هم‌جواری منطقه مورد مطالعه با کلان‌شهر مشهد، این سؤال مطرح می‌شود که آیا پیوندهای اقتصادی در بین بخش‌های اقتصادی: صنعت، کشاورزی و خدمات منجر به توسعه اقتصادی و اشتغالزایی و کاهش فقر در منطقه شده‌است؟ تقویت این پیوندها بر اساس ظرفیت‌های موجود، به عنوان یکی از راهکارهای مؤثر برای رشد و توسعه اقتصاد روستایی مطرح می‌گردد. بنابراین، هدف تحقیق حاضر روشن سازی پیوندهای اقتصادی در قالب روابط بین بخش‌های اقتصادی کشاورزی، صنعت و پیوندهای شهر و روستا بر پایه شناسایی ظرفیت‌های محلی می‌باشد. این تحقیق بر پایه پاسخ به سؤال زیر است: ۱- ظرفیت‌های مؤثر برای تقویت پیوندهای اقتصادی در بخش رضویه کدامند و چگونه باید به کار گرفته شوند؟

۲- بنیان نظریه‌ای

مطالعات متنوع داخلی و خارجی در زمینه پیوندهای اقتصادی، بخش‌های اقتصادی و ظرفیت‌ها در سطح ناحیه‌ای- محلی انجام شده‌است که به تحلیل و بررسی نواحی و سطوح توسعه و نابرابری‌های ناحیه‌ای / محلی پرداخته‌اند. که به موارد زیر اشاره می‌شود.

فراهانی و سرانسانک‌نرود (۱۳۹۰) در پژوهشی با عنوان بررسی تأثیر شبکه جمع‌آوری شیر بر توسعه نواحی روستایی و تقویت پیوندهای اقتصادی، اجتماعی سکونتگاه‌های روستایی- شهری نشان دادند که ایجاد زیرساخت‌ها و امکانات برای جمع‌آوری، فرآوری و بازاریابی محصولات لبنی پیش نیاز اساسی برای توسعه فعالیت‌های لبنی است و زمینه ساز افزایش سطح رفاه و توسعه اقتصادی و بهبود پیوندهای شهر و روستا می‌شود. محمودی چناری و همکاران (۱۳۹۸) در پژوهشی با عنوان سنجش ظرفیت محیط روستاهای شهرستان ماسال برای توسعه گردشگری کشاورزی نشان دادند که مناطق روستایی شهرستان ماسال از ظرفیت خوبی برای توسعه گردشگری کشاورزی برخوردار هستند و این امر در نواحی کوهپایه‌ای و جلگه‌ای با شدت بیشتر و در نواحی کوهستانی با توجه به کمبود امکانات و نبود سکونت دائمی با شدت کمتری جریان دارد. رضوانی و همکاران (۱۳۹۷) در پژوهشی با عنوان تحلیل روابط و پیوندهای تولیدی بهره‌برداران کشاورزی با استفاده از روش تحلیل شبکه اجتماعی نتیجه گرفتند که پایین بودن مشارکت و سرمایه اجتماعی در روابط بین باغداران است. پایین بودن سرمایه اجتماعی علاوه بر اینکه بر سایر سرمایه‌های موجود در منطقه (سرمایه انسانی، مالی، طبیعی و...) را مورد تهدید قرار می‌دهد، موجب ناپایداری شبکه شده، مطروودیت اجتماعی را افزایش داده و باغداران را در هنگام بروز مشکلات در زمینه کشت این محصول، همچون کمبود آب و خشکسالی، نوسان قیمت محصولات در بازار، بروز بیماری در درختان پسته و... آسیب پذیر می‌کند. شفیعی و خاکسار (۱۴۰۳) در پژوهشی با عنوان چالش‌ها و بازدارنده‌های بهره‌گیری از ظرفیت پیوندهای روستایی شهری برای باز ساخت اقتصادی فضای روستایی نتیجه گرفتند که مهم‌ترین چالش بهره‌گیری از ظرفیت پیوندهای روستایی شهری برای باز ساخت اقتصادی فضای روستایی پایین بودن میزان دسترسی و کیفیت راه‌ها میان شهر و روستا و نرخ پایین شراکت و سرمایه‌گذاری شهری‌ها در فعالیت‌های روستایی است. اسکات^۱ (۲۰۰۴) در پژوهشی با عنوان ایجاد ظرفیت نهادی در مناطق روستایی ایرلند شمالی: نقش حاکمیت شراکتی در برنامه LEADER II نشان داد که همکاری و همبستگی توسعه یافته عوامل اقتصاد محلی و علائق سازمانی و نقش یک تسهیل کننده قوی برای گروه‌های راهبردی و هدایت‌کننده (رهبر) در عرصه محلی با تمرکز روشن بر ارتباطات روستایی را نمایش

^۱ Scott

می‌دهد و این فعالیت همبستگی چند سطحی ریشه در حاکمیت شراکتی و توانمند ساختن فرایند ارتباط و همبستگی در میان ذی‌نفعان محلی دارد. کورتنی^۱ و همکاران (۲۰۰۸) در پژوهشی با عنوان الگوهای فضایی پیوندهای تولیدی در بافت شهرهای کوچک اروپا: چگونه شرکت‌های روستایی با اقتصاد محلی مرتبط هستند؟ نشان دادند که شرکت‌های روستایی «سنتی» و کم مولد تر، پیوندهای قوی‌تری با محل خود نشان می‌دهند و اندازه بازار کالاهای واسطه‌ای محلی بر میزان منابع محلی شرکت‌ها تأثیر می‌گذارد. تفاوت‌ها از نظر اندازه کشور، منطقه و شهر، اهمیت زمینه‌های محلی را در توضیح الگوهای رفتار اقتصادی فضایی برجسته می‌کند. راموس و همکاران^۲ (۲۰۱۱) در پژوهشی با عنوان بررسی چشم‌انداز اقتصادی فیلپین و تغییرات ساختاری با استفاده از چارچوب ورودی - خروجی نشان دادند که صنایع ساخت و تولید با مقیاس بالا و بر پایه منابع، بیشترین ارتباطات را در این زمینه نشان داده‌اند. ما اثری رو به رشد بر اقتصاد را در خدمات خصوصی، حمل و نقل و ارتباطات و بخش‌های ذخیره سازی، احتمالاً به دلیل جهانی شدن این فعالیت‌ها، و هزینه‌های متعارف در پروژه‌های ساخت شاهد بوده‌ایم و این فرایندی را شامل می‌شود که از طریق آن بازیگران اقتصاد در جهت رشد نوعی از سیستم تولیدی حرکت می‌کنند که صدمات محیطی ناشی از تولیدات، پروژه‌ها یا سیستم‌های مدیریتی را کاهش داده یا به صفر می‌رساند. استنلی^۳ (۲۰۱۲) در پژوهشی با عنوان مشارکت در فعالیت‌های اقتصادی غیر کشاورزی روستایی نشان داد که بسیاری از کشورهای در حال توسعه با افزایش ناتوانی بخش کشاورزی مواجه هستند. بنابراین برای حمایت از معیشت روستایی، مشارکت در فعالیت‌های غیر کشاورزی ضروری است و تأکید می‌کند که هر گونه مشارکت در فعالیت‌های اقتصادی با هدف بهبود معیشت روستایی را باید هدف قرار داد. آکویونلو^۴ (۲۰۱۵) در پژوهشی با عنوان پتانسیل پیوندهای روستایی - شهری برای پایداری توسعه و تجارت نشان داد که پیوندهای روستایی و شهری نقش مهمی در تولید درآمد، اشتغال و ثروت دارند. این پژوهش بررسی مشکلات زیرساختی، محدودیت‌های نهادی و موانع تجاری می‌پردازد که تمایل به کاهش پیوند بین مناطق روستایی و شهری و در نتیجه جلوگیری از فرایند توانمندسازی روستایی و توسعه اقتصادی دارد. نورد برگ^۵ (۲۰۲۰) در پژوهشی با عنوان عدالت فضایی و توان محلی در مناطق روستایی نشان داد که با هدف ارتقای درک مفهوم عدالت فضایی روستایی و چگونگی استفاده از آن برای شناسایی عوامل و مکانیسم‌های تولید و بازتولید بی‌عدالتی به این استدلال رسیده است که قابلیت محلی یک عامل مرکزی برای درک پیش نیازهای عدالت فضایی روستایی است. مفهوم نوآوری اجتماعی برای تجزیه و تحلیل قابلیت‌های توسعه محلی استفاده می‌شود. موارد تجربی ماهیت مکان محور عدالت فضایی را تأیید می‌کند و نتیجه می‌گیرد که برای تحقق عدالت باید عوامل مؤثر بر توانایی بررسی شود. آمپونسا و همکاران^۶ (۲۰۲۲) در پژوهشی با عنوان صنعتی‌سازی و نوآوری کشاورزی به‌عنوان ابزار اصلی رشد اقتصادی در غنا: مسیری برای رشد اقتصادی؛ اظهار داشتند که تکنیک‌های تقویت رشد مالی باید شامل دانش روشنی از تعامل بین کشاورزی و صنعت تولید برای ایجاد شغل و در بلندمدت کاهش فقر باشد. پیوند موجود بین کشاورزی و بنگاه اقتصادی موضوعی است که مدت‌ها در ادبیات توسعه مورد بحث قرار گرفته است.

نتایج بررسی پیشینه تحقیق نشان می‌دهد بررسی ظرفیت‌ها و پتانسیل‌ها، تنگناها و ضعف‌ها، اولویت‌ها، نقش سازمان‌ها، نهادها، سرمایه، پیوندهای تولید، روابط فضایی و ارتباطات محلی، فعالیت‌های کشاورزی و غیر کشاورزی و طرح‌های محلی از موضوعات مورد توجه پژوهشگران بوده است. پژوهش حاضر، به بررسی پیوندهای اقتصادی با رویکرد ظرفیت‌های محلی می‌پردازد. لذا به‌کارگیری ظرفیت‌های موجود در نواحی روستایی در راستای توان‌افزایی جوامع محلی با

¹ Courtney

² Ramos

³ Stanley

⁴ Akkoyunlu

⁵ Nordberg

⁶ Amponsah

رویکرد تقویت پیوندهای تولیدی در بخش‌های اقتصادی و پیوندهای شهر و روستا را ممکن می‌داند. که منجر به رشد و توسعه مناطق روستایی، توسعه اشتغال و تولید بهینه توسط روابط بخش کشاورزی با صنعت و در نهایت ارزش افزوده محصولات بومی محلی گردد.

پیوندهای تولید در بخش‌های اقتصادی

هیرشمن پیوندهای تولیدی را متشکل از پیوندهای پیشین و پسین توصیف کرد که توسعه پایدار را ایجاد می‌کند. پیوندهای پیشین شامل فعالیت‌هایی هستند که ورودی‌های لازم به یک فعالیت اقتصادی خاص را تأمین می‌کنند در مقابل، پیوندهای پسین مربوط به فعالیت‌های با مرتبه بالا یا سرمایه گذاری در یک مرکز پردازش خروجی برای صادرات مربوط می‌شوند. هیرشمن این پیوند پیشین - پسین را به صورت زیر خلاصه کرد: نیروهای مولد سرمایه گذاری که از طریق روابط ورودی - خروجی به حرکت در می‌آیند، زمانی که امکانات تولیدی، ورودی‌های آن خط را تأمین می‌کنند یا از خروجی‌های آن استفاده می‌کنند، کافی نیستند یا وجود ندارند. پیوندهای پیشین منجر به سرمایه گذاری جدید با استفاده از تسهیلات برای تأمین ورودی می‌شوند. در حالی که پیوندهای پسین به سرمایه گذاری در خروجی با استفاده از تسهیلات می‌شوند (تسیکودو^۱، ۲۰۲۰، ۱۵۷). اثرات مثبت بر قابلیت‌های محلی ممکن است زمانی ایجاد شود که شرکت‌های تابعه ورودی‌ها را از شرکت‌های محلی خریداری کنند یا ورودی‌ها را به آنها ارائه دهند (جکس^۲، ۲۰۱۶، ۱۲۶). بنابراین افزایش پایداری مدل کشاورزی صنعتی، شامل بهینه سازی ورودی‌ها برای افزایش کارایی و کاهش اثرات جانبی منفی بر محیط است (اشنبلین^۳ و همکاران، ۲۰۲۱، ۵۹۹). در ضمن پیوندهای (خروجی) پسین، بخش‌هایی هستند که با درخواست آنها به عنوان ورودی (اثر پیوند پیشین) به رشد بازده سایر بخش‌ها کمک می‌کنند. علاوه بر این، با عرضه خروجی خود به سایر بخش‌ها به عنوان ورودی، این بخش‌ها با پیوند بالا رشد بازده و تقاضای ورودی را تسریع می‌کنند (پیوند پیشین) (باتاچاریا^۴ و همکاران، ۲۰۱۹، ۲). بسیاری از مطالعات تمایل دارند که یک شرکت پیشرو را شناسایی کنند و سپس برای بررسی روابط بین شرکتی با تأمین کنندگان، "پیشین" یا "بالادست" کار کنند. با این حال، بررسی مجدد پیوندهای پسین یا پایین دستی می‌تواند شبکه‌های توزیع کنندگان، فروشندگان، خرده فروشان و غیره را آشکار کند (کو و یونگ^۵، ۲۰۱۹، ۷۷۸).

پیوندهای روستا شهری

تعاملات روستایی و شهری به عنوان فرآیندهای توسعه منطقه‌ای که شامل عوامل مختلف درون منطقه‌ای، بین منطقه‌ای و فرامنطقه‌ای است، پیوسته در حال توسعه هستند (دده^۶ و همکاران، ۲۰۲۰:۱). از نظر اقتصادی سه نوع پیوند مصرفی، تولیدی و مالی بین نواحی روستایی و شهری وجود دارد. پیوندهای مصرفی در تقاضا برای کالاهای نهایی لحاظ شده است. پیوندهای تولیدی در واقع پیوندهای پسین و پیشین موجود برای تولید انواع کالاها و خدمات بین نقاط شهری و روستایی است. پیوندهای مالی به شکل‌های مختلف (پس انداز روستاییان در بانک‌ها و سایر نهادهای شهری) در روابط شهر و روستا شکل گرفته است (جلالین، ۱۳۹۶، ۶۹). وابستگی‌های متقابل در مقیاس‌های فضایی بزرگ‌تر در مرکز تغییرات اقتصادی در مناطق روستایی قرار دارند. شرایط اقتصادی محلی در مناطق روستایی نتیجه فرآیندهایی است که هم محلی و هم غیر محلی هستند. کورسگارد، مولر و تانویگ (۲۰۱۵) پیشنهاد می‌کنند که توسعه روستایی بر پایه سطح محلی استوار

¹ Tsikudo

² Jaax

³ Schnebelin

⁴ Bhattacharya

⁵ Coe & Yeung

⁶ Dede

است. به جای کمیت پیوندهای شبکه (مانند مناطق شهری)، کیفیت یا قدرت پیوندها برای رشد روستایی مهم است. چنین پویایی شبکه‌ها نه تنها در جامعه روستایی محلی محوری اساسی است، بلکه می‌تواند به مکان‌های دیگر نیز گسترش یابد (کوس‌تر^۱ و همکاران، ۲۰۲۰: ۱۱۸۹).

توسعه اقتصاد محلی

ظرفیت‌سازی در مناطق روستایی به معنای ایجاد روابط قوی و مجموعه‌مراحل که اعضای جامعه روستایی طی آن بتوانند عقاید خود را در زمینه یک سری از اقدامات ارائه و بر اساس آن عمل کنند. و نیز به مفهوم افزایش قابلیت هدف‌گذاری و اجرای اقدامات خاص در طرح‌های توسعه نواحی روستایی است و یا برخورداری از قدرت مشترک و قوی در واکنش به محدودیت منابع موجود که باعث محیطی توانمند با سیاست‌ها و چارچوب کاری مشخص و مشروع برای جوامع روستایی می‌شود (تاراسی، ۱۳۹۹، ۲۰۶). اقتصاد محلی که مبتنی بر روابط قوی اقتصادی است (مالکیت شرکت توسط ذی‌نفعان محلی، تولید مهم محلی، استفاده از منابع محلی و غیره) با توجه به فرآیندهای جهانی شدن در حال انجام اهمیت فزاینده‌ای دارد. ثبات اقتصادی ارتباط تنگاتنگی با ثبات اجتماعی و همچنین زیست محیطی یک منطقه دارد. همچنین مناطق کوچک‌تر و اقتصاد آنها نیاز به کمی‌سازی خروجی‌های اقتصادی خود دارند، بنابراین مشاهده و ارزیابی تغییرات جاری در یک منطقه جزء جدایی‌ناپذیر فرآیندهای مدیریت و برنامه‌ریزی است. ذی‌نفعان محلی خاص به فرآیندها و روش‌های اندازه‌گیری بسیار سریع و ساده نیاز دارند که به طور نسبتاً معتبری، موقعیت‌های اقتصادی و اجتماعی واقعی مناطق کوچک‌تر و اغلب بسیار خاص را منعکس کنند (سیلوسکا و کولاریکوا^۲، ۲۰۱۶، ۱۹۷۸-۱۹۷۹). کشاورزی و تولید در مقیاس کوچک، تمرکز بر غذای محلی، و تاکید بر محصولات غذایی پایدار یا ارگانیک است در حالی که جایگزینی و پایداری آنها در سال‌های بعد زیر سؤال رفته است، این شبکه‌ها به عنوان واکنشی به تجارت کشاورزی صنعتی در مقیاس بزرگ و به عنوان راه حلی برای مشکلات مناطق روستایی حاشیه‌نشین ظاهر شدند و هنوز هم هستند (فونتس و فونتس^۳، ۲۰۲۲، ۱۳). در این میان به دلیل وابستگی متقابل و رابطه هم‌زیستی بین کشاورزی و صنعت، سهم کشاورزی در صنعت به ویژه در کشورهای در حال توسعه شناخته شده است. رابطه بین کشاورزی و صنعت از مجاری مختلف دیده شده است. اول، کشاورزی غلات غذایی را به صنعت عرضه می‌کند تا جذب نیروی کار در بخش صنعت را تسهیل کند. ثانیاً، کشاورزی نهادهایی مانند پنبه خام، جو، چای، قهوه و غیره مورد نیاز صنایع کشاورزی را تأمین می‌کند. ثالثاً، صنعت نهادهای صنعتی مانند کود، سموم دفع آفات، ماشین‌آلات و غیره را به بخش کشاورزی عرضه می‌کند. چهارم، کشاورزی از طریق تقاضا بر تولید کالاهای مصرفی صنعتی تأثیر می‌گذارد. پنجم، کشاورزی مازاد پس‌انداز ایجاد می‌کند که می‌تواند برای سرمایه‌گذاری در صنعت و سایر بخش‌های اقتصاد بسیج شود. ششم، نوسانات در تولید محصولات کشاورزی ممکن است از طریق تأثیر شرایط تجارت بر سودآوری، تصمیمات سرمایه‌گذاری شرکت‌های خصوصی را تحت الشعاع قرار دهد. در حالی که برخی از این کانال‌ها بر طرف عرضه یا تولید تأکید دارند، برخی دیگر بر پیوندها از طریق سمت تقاضا تأکید دارند. پیوندهای تولید اساساً از وابستگی متقابل بخش‌ها برای تأمین نیازهای نهادهای تولیدی آنها ناشی می‌شود، در حالی که پیوند تقاضا از وابستگی متقابل بخش‌ها برای تأمین مصرف‌نمایی ناشی می‌شود. علاوه بر این، بر اساس جهت وابستگی متقابل، پیوندها را نیز می‌توان به دو گروه طبقه‌بندی کرد. یکی پیوند پیشین است که مشخص می‌کند چگونه یک بخش برای منابع ورودی خود به دیگران وابسته است و دیگری پیوند پسین است که مشخص می‌کند بخش چگونه خروجی‌های خود

¹ Koster

² Silovská & Kolaříková

³ Fuentes & Fuentes

را در اقتصاد باقی مانده توزیع می‌کند. بر خلاف وابستگی متقابل دوطرفه بین کشاورزی و صنعت، پیوند بین بخش کشاورزی و خدمات یک طرفه است. از طرفی صنعت با بخش خدمات ارتباط دوسویه دارد و سطح پیوند در مقایسه با بخش کشاورزی بسیار بالاتر است. بعلاوه، بخش خدمات در مقایسه با پیوندهای پسین با کشاورزی و صنعت، پیوندهای پیشین قوی‌تری دارد (سایکیا^۱، ۲۰۱۱: ۶۷۶۷-۶۷۶۶).

از آنجا که مناطق شهری عمده‌ترین کانالی است که روستاییان کالا و خدمات مورد نیاز خود را تأمین و محصولات خود را به فروش می‌رسانند، لذا وجود روابط فضایی و سلسله مراتبی و ایجاد شبکه‌های بازاری اثرات مهمی در پخش منافع فعالیت‌های تجاری بر زندگی روستاییان خواهد داشت. این روابط باعث آگاهی روستاییان از وضعیت بازار برای رساندن به مصرف‌کننده به طور مناسب شود تا روستاییان تولیدات خود را با استانداردها و بسته بندی بازار پسند عرضه، و کیفیت تولید را افزایش دهند. از سویی دیگر روستاییان متقاضی بسیاری از کالا و خدماتی هستند که در نقاط شهری تولید می‌شود که این عامل باعث گسترش بازارهای شهری نیز می‌شود (رضوانی و همکاران، ۱۳۸۹، ۱۰۲-۱۰۳). بنابراین پیوندهای اقتصادی بین مناطق شکل تحرک کالاها و عوامل را به خود می‌گیرد. تحرک کالا به شکل تجارت است. اگر کالاها به طور مؤثر غیرقابل تجارت باشند، انتخاب محل سکونت در زمان مصرف این کالاها اساسی می‌شود. تحرک عوامل شکل تحرک سرمایه و کارگر را به خود می‌گیرد. کارگران در پاسخ به سیگنال‌های دستمزد، هزینه‌های رفت و آمد و ناهمگونی منطقه‌ای از نظر کالاهای غیرقابل تجارت یا امکانات، مهاجرت می‌کنند و یا بین مناطق رفت و آمد می‌کنند. مهاجرت و رفت و آمد باید تفاوت‌ها را در عملکرد اقتصادی منطقه‌ای و بیکاری تعدیل کند، اما این مکانیسم‌های تعدیل پیچیده‌تر از آن چیزی هستند که ساختارهای نظری ممکن است ما را به آن سوق دهند (باسورث و ونهورست^۲، ۲۰۱۷، ۲). در مواجهه با تغییرات سریع در تمام جنبه‌های کسب و کار، شرکت‌ها نیاز دارند به طور مداوم فعالیت‌ها و پیشنهادات خود را برای بقا و موفقیت تجدید و توسعه دهند. به عنوان مثال، تجدید سیاست‌ها، استراتژی‌ها و سیستم‌های اطلاعاتی این نوید را می‌دهد که مزایایی را در دستیابی به مزیت رقابتی فراهم کند. امروزه اکثر شرکت‌ها برای موفقیت در برابر رقبای خود موفق شده‌اند به طور قابل توجهی به برداشتن گام‌هایی برای بهبود نوآوری و ویژگی‌های آن اختصاص دهند. نوآوری یکی از زمینه‌های ممکن است که از طریق آن شرکت‌ها می‌توانند رشد فروش، سهم بازار و سود را افزایش دهند و در نهایت بر عملکرد کلی آنها تأثیر بگذارند (لاتان^۳ و همکاران، ۲۰۱۹، ۲). لذا تحلیل پیوندها بررسی وابستگی در ساختار تولید و شناسایی بخش‌های کلیدی اقتصاد است. افزایش پیوندهای اقتصادی رشد اقتصادی را نشان می‌دهد. در این میان تقویت پیوندهای اقتصادی منوط بر استقرار صنایع مبتنی بر منابع در مناطق روستایی و رشد کمی- کیفی تولیدات کشاورزی است که در قالب پیوندهای تولید و شهر روستا بررسی شده‌است.

۳- روش، تکنیک‌ها و قلمرو

در الگوی پژوهشی، جمع‌آوری داده‌ها و اطلاعات به صورت ترکیبی از روش‌های میدانی و اسنادی-کتابخانه‌ای انجام شده‌است. برای انجام تحقیق، ابتدا مطالعات اکتشافی، اسنادی تاریخی و منابع آماری بررسی شده و سپس با استفاده از مطالعات میدانی (مشاهده و مصاحبه) فرآیند تحقیق ادامه یافته است. با توجه به وضعیت موجود نشان از گسیختگی و آشفتگی فضایی در اغلب نواحی روستایی و محروم است که به ناتوانی نقش‌پذیری مناسب فضایی و اقتصادی روستاهای این بخش منجر گردیده است. هدف از این پژوهش در حل مسائل و مشکلات روستاهای بخش رضویه شهرستان مشهد

¹ Saikia

² Bosworth & Venhorst

³ Latan

با در نظر گرفتن ویژگی‌های جغرافیایی و ظرفیت‌های موجود، به دنبال رهیافت‌هایی سودمند در جهت تقویت پیوندهای اقتصادی و تعدیل مسائل اصلی آن است. بنابراین طبق جدول شماره (۱) و (۲) ظرفیت‌های محلی بر اساس پرسشنامه خانوارها: ظرفیت‌های عمومی (طبیعی، فیزیکی، انسانی- اجتماعی و اقتصادی) و پرسشنامه کارشناسان: ظرفیت‌های اقتصادی (توسعه کشاورزی، احیای صنعت و فعالیتهای مکمل) به عنوان متغیر مستقل و پیوندهای اقتصادی به عنوان متغیر وابسته (پیوندهای تولید، پیوندهای شهر و روستا) سنجیده شده‌است.

جدول ۱- شاخص‌های تحقیق

ابعاد	ظرفیت‌های عمومی (دیدگاه خانوارها)	
طبیعی	برخورداری از خاک مناسب و مراتع مناسب و دسترسی به منابع آب کشاورزی و صنعت	نسیبه حسینی و صادق اصغری لقمجانی
فیزیکی	وضعیت گازرسانی، برق رسانی، آب آشامیدنی، راه‌های ارتباطی و دفع پسماند و فاضلاب	دینیس ^۱ و همکاران ۲۰۱۹
انسانی- اجتماعی	بهره مندی از دانش محلی در اجرای پروژه‌ها، توانای مالی، ارتباط با سازمان‌های دولتی و غیر دولتی دسترسی به نیروی کار ماهر	سمینه سمینه ^۲ و همکاران ۲۰۲۳
اقتصادی	میزان پس انداز، توانایی در بازاریابی، توانایی در تهیه مواد اولیه، دریافت تسهیلات رسمی و غیر رسمی	مارس لا ایبان ای زد ^۳ و همکاران ۲۰۱۷
ظرفیت‌های اقتصادی (دیدگاه کارشناسان)		
توسعه کشاورزی	روش‌های نوین کشاورزی، مراکز تحقیقاتی و خدمات حمایتی، روش‌های مناسب زراعی در داشت کاشت و برداشت، تنوع در محصولات برندسازی محصولات، تولید مواد غذایی ارگانیک	کیانیو ژائو ^۴ و همکاران ۲۰۲۴
احیای صنعت	وجود صنایع مکمل، وجود تعاونی‌های تولید مرتبط با کشاورزی، وجود صنایع مکمل کشاورزی، فرآوری محصولات با ارزش افزوده بالا، بازاریابی تولیدات محلی، صنایع تبدیلی و تکمیلی	وانگ ^۵ و همکاران، ۲۰۲۳ کریستف ون آشه ^۶ و همکاران ۲۰۲۰
(استقرار صنعت مناسب مبتنی بر منابع،)		
فعالیت‌های مکمل	وضعیت گردشگری، فعالیتهای صنایع دستی، حمایت از کارآفرینی محلی، گسترش بازارهای محلی	نیلسون ^۷ و همکاران، ۲۰۲۰ کنت فرو مبانگاری ^۸ و همکاران ۲۰۲۰
ماخذ: یافته‌های تحقیق ۱۴۰۴		

¹ Dinis

² Suminah Suminah

³ Marce la Iban e z

⁴ Qianyu Zhao

⁵ Wang

⁶ Kristof Van Assche

⁷ Neilson

⁸ Kenette Fru Mbangari

جدول ۲- شاخص‌های تحقیق

پیوندهای اقتصادی	
گسترش بازارهای محلی، تجارت الکترونیکی، سهولت دسترسی به مواد اولیه صنعت و کشاورزی، دسترسی به نهاده‌های کشاورزی، و حذف واسطه‌ها	جانیکا اندرززن ^۱ ، ۲۰۲۰
خرید تضمینی محصول توسط دولت و کارخانه جات، دسترسی به نهاده‌های کشاورزی محصولات صادراتی	کنت فرو مبانگاری ^۲ و همکاران ۲۰۲۰
عرضه محصولات کشاورزی و صنعتی به بازارهای ملی، تعاونی‌های چند منظوره، تهیه مواد اولیه صنایع کشاورزی و دامداری از شهر، خدمات بیمه کشاورزی و اخذ خدمات دامپزشکی برگزاری دوره‌های آموزشی- ترویجی، تأمین نیروی کار ماهر و جابه جایی نیروی کار، مهاجرت نیروی کار مازاد کشاورزی	تقی زاده و سعیدی ۱۳۸۴ داگلاس ۱۹۹۸ تاکولی ۲۰۰۶ هدایت و همکاران، میلی و همکاران، ۲۰۱۶
سرمایه گذاری شهری در بخش کشاورزی، صنعت، سرمایه گذاری شهری در بخش زمین و مسکن	تاکولی ۲۰۰۳، افراخته ۱۳۸۰
فروش محصولات دامی زراعی و باغی در شهر، تهیه مایحتاج کشاورزی و دامداری، فروش دام زنده در شهر، میزان ادوات مورد نیاز کشاورزی و دامداری، تأمین سوخت ادوات کشاورزی از شهر، انجام امور اینترنتی مربوط به فعالیتهای کشاورزی و دامداری	تقی زاده و سعیدی ۱۳۸۴ داگلاس ۱۹۹۸ تاکولی ۲۰۰۶
منابع مالی از منابع رسمی و غیر رسمی، شبکه حمل و نقل درون ناحیه‌ای، پس انداز در بانک‌های دولتی و غیر دولتی در شهر، فاصله روستا تا شهر،	تاکولی ۲۰۰۶، پورطاهری و همکاران ۱۳۹۴، داگلاس ۱۹۹۸
ماخذ: یافته‌های تحقیق ۱۴۰۴	

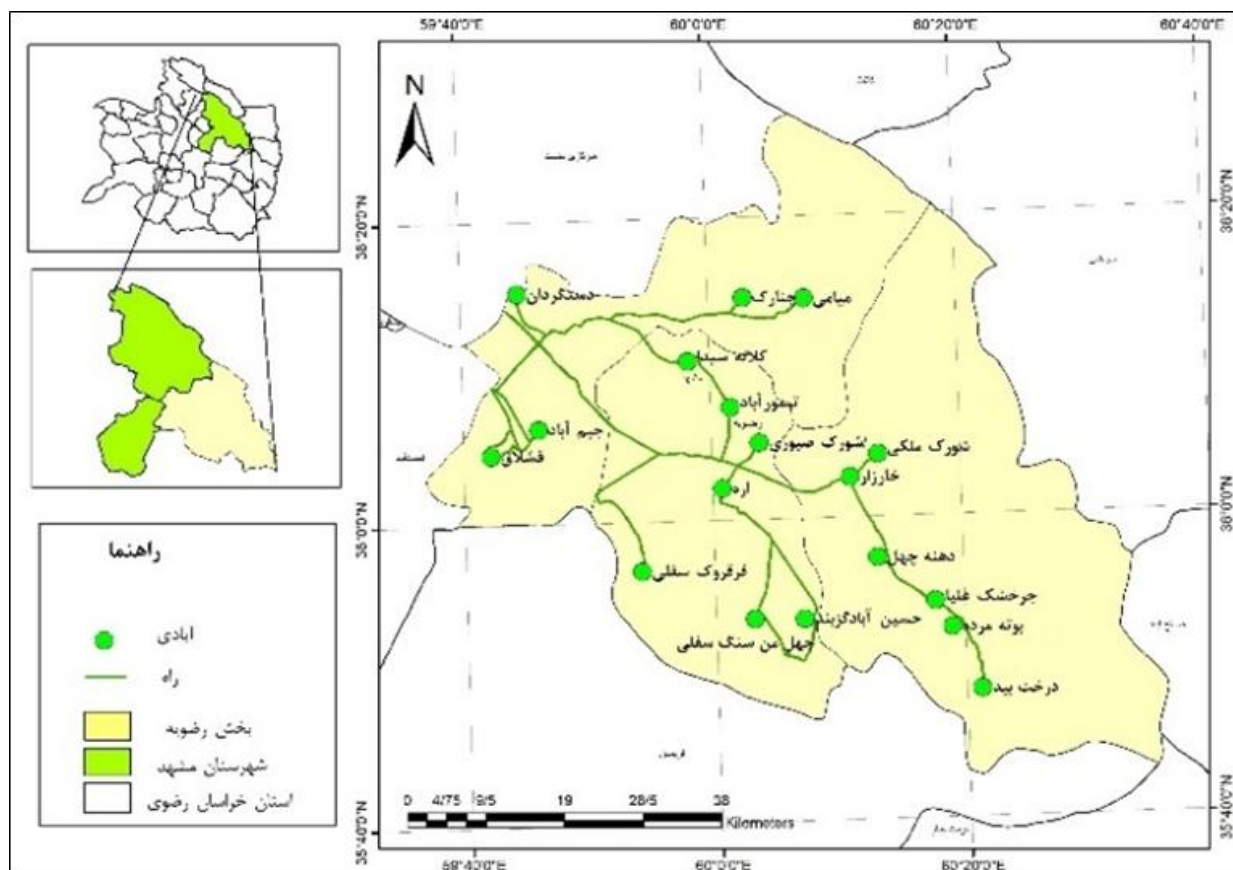
بخش رضویه شهرستان مشهد بر اساس نتایج سرشماری عمومی نفوس و مسکن سال ۱۳۹۵ دارای ۱۶۷۹۶ خانوار و ۵۹۲۳۲ نفر جمعیت است. این بخش شامل سه دهستان آبروان، پایین ولایت و میامی می‌باشد. بر اساس سرشماری ۱۳۹۵، جمعیت دهستان‌ها به شرح زیر است:

آبروان با ۲۵.۲ درصد، پایین ولایت ۱۱/۱ درصد، میامی ۴۸/۷ درصد و شهر رضویه ۱۴/۹ درصد از جمعیت کل بخش را به خود اختصاص داده‌اند. بر اساس اطلاعات به‌دست آمده از پرسشنامه روستا در سال ۱۴۰۳، روستاهای بخش رضویه دارای ۲۰۴۹۴ خانوار و ۷۲۳۲۸ نفر جمعیت هستند که نشان دهنده نرخ بالای رشد جمعیت در این منطقه می‌باشد.

¹ Janica Anderzén

² Kenette Fru Mbangari

شکل ۱- نقشه موقعیت روستاهای مورد مطالعه بخش رضویه

ماخذ: یافته‌های تحقیق ۱۴۰۴

۴- یافته‌ها و تحلیل داده

به منظور شناسایی ظرفیت‌های محلی منطقه مورد مطالعه از پرسشنامه خانوارهای روستایی و کارشناسان منطقه استفاده شده است. نتایج پرسشنامه خانوارها نشان می‌دهد ۹۶ درصد مردان و ۴ درصد را زنان تشکیل می‌دهند. از نظر وضعیت اشتغال، ۴۳/۹ درصد کشاورز و دامدار، ۱ درصد در صنایع دستی، ۲۲/۱ درصد دارای شغل کارگری، ۱/۷ درصد کارمند دولتی، ۲۱/۱ درصد شغل آزاد و ۱۰/۱ درصد بازنشسته و بیکار هستند. نتایج به دست آمده از پرسشنامه کارشناسان نشان می‌دهد تعداد ۲۱ نفر از پاسخ‌گویان را مردان و ۵ نفر را زنان تشکیل می‌دهند. از نظر تحصیلات، ۳۸/۵ درصد دیپلم، ۷/۷ درصد فوق دیپلم، ۳۰/۸ درصد کارشناسی و ۲۳/۱ درصد کارشناسان دارای مدرک کارشناسی ارشد می‌باشند.

ظرفیت‌های محلی (عمومی) از دیدگاه روستاییان و تحلیل فضایی به تفکیک روستاها

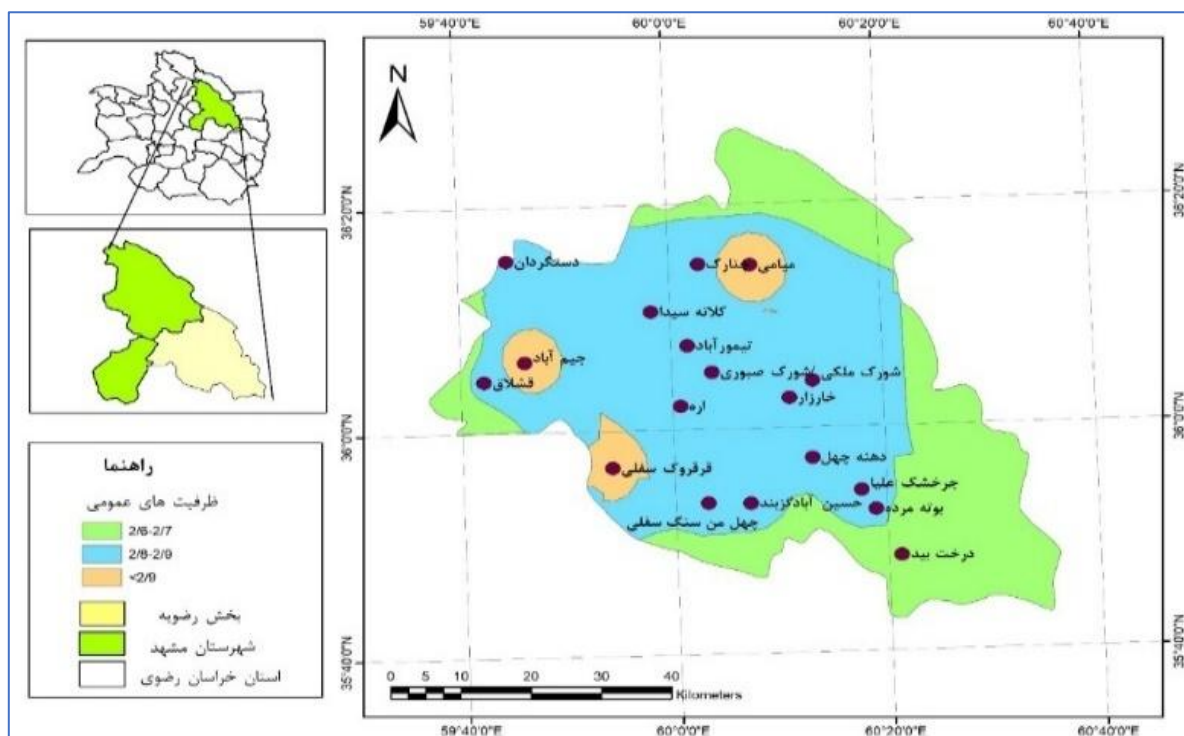
در جدول (۳) توزیع فراوانی دیدگاه روستاییان پیرامون نابرابری فضایی ظرفیت‌های محلی در ابعاد مختلف (طبیعی، فیزیکی، انسانی - اجتماعی و اقتصادی) بیان شده است و سپس نتایج حاصل بر اساس میانگین ذکر گردیده است. به لحاظ طبیعی برخی از روستاها امتیاز بالاتر از سطح مطلوبیت عددی ۳ است. بطوریکه روستاهای منطقه عمدتاً زراعت، گندم و جو رونق داشته است لذا قرقروک سفلی با میانگین ۳/۵ جیم آباد، میامی، چلمه سنگ سفلی، حسین آباد گزیند و کلاته سیدا با میانگین ۳ از سطح نسبتاً مطلوبی برخوردار است و نیز روستاهای شورک صبوری با میانگین ۲/۴ به دلیل جذب اتباع خارجی، سطح پایین اراضی زیر کشت و عدم رونق کشاورزی و روستاهای بوته نظر، درخت بید و جرخشک علیا با میانگین ۲/۶ پایین‌ترین امتیاز را به علت فاصله زیاد از شهر، جمعیت کم و محرومیت افراد توسعه کشاورزی محدود می‌باشد.

در بعد فیزیکی به لحاظ زیرساخت‌های آب و برق و گاز اغلب روستاها دارای امتیاز بالاتر از ۳ را به خود اختصاص داده‌اند. در بعد انسانی- اجتماعی و اقتصادی تمام روستاهای مورد مطالعه امتیاز پایین‌تر از سطح نظری عدد ۳ قرار دارند. در بعد انسانی- اجتماعی روستاهای جیم آباد به دلیل جمعیت بالا، فاصله کم از شهر مشهد، دسترسی‌ها و توانایی‌های افراد و اجرای پروژه‌های اقتصادی در وضعیت مطلوب‌تری قرار گرفته‌اند. وضعیت میامی با ظرفیت گردشگری مذهبی با میانگین ۲/۷ بالاترین امتیاز و روستای دستگردان با میانگین ۲/۲ با توجه به فاصله کم این روستا از شهر، به علت جذب جمعیت محروم از شهر و مناطق دیگر، وضعیت مناسبی به لحاظ انسانی- اجتماعی نداشته‌اند. همچنین روستاهای بوته نظر و جرخشک علیا با میانگین ۲/۳ به دلیل فاصله زیاد از شهر، جمعیت کم، محرومیت و عدم طرح و اجرای پروژه‌های اقتصادی پایین‌ترین امتیاز را دارا می‌باشند. در بعد اقتصادی چلمه سنگ سفلی درخت بید و کلاته سیدا، اره با میانگین ۲/۲ پایین‌ترین امتیاز و میامی با میانگین ۲/۶ و جیم آباد و چنارک و تیمور آباد با میانگین ۲/۵ بالاترین امتیاز را داشته‌اند. لذا در بعد اقتصادی تمامی روستاها از سطح میانگین ۳ پایین‌تر است، ضمن اینکه اکثریت افراد کشاورز و دامدار بوده‌اند خشکسالی‌های اخیر روستاهای منطقه را با بحران مواجه کرده است و از لحاظ متغیرهای دسترسی به نهاده‌ها و تسهیلات و بازاریابی محصولات به لحاظ اقتصادی از وضعیت مطلوبی برخوردار نیستند. بطور کلی ظرفیت‌های محلی (عمومی) در روستاهای شورک صوری ۲/۵ و درخت بید، قشلاق و دهنه چهل با امتیاز ۲/۶ پایین‌ترین امتیاز و روستاهای میامی با میانگین ۳ جیم آباد با میانگین ۲/۹ بالاترین امتیاز را برخوردارند.

جدول ۳- میانگین متغیرهای ظرفیت‌های محلی به تفکیک روستاها

نام روستا	طبیعی	فیزیکی	انسانی - اجتماعی	اقتصادی	کل
اره	۲/۸	۳/۳	۲/۵	۲/۲	۲/۷
بوته نظر	۲/۷	۳/۴	۲/۴	۲/۵	۲/۶
تیمورآباد	۳	۳/۱	۲/۴	۲/۵	۲/۷
جرخشک علیا	۲/۷	۳/۳	۲/۴	۲/۴	۲/۷
جیم آباد	۳/۱	۳/۵	۲/۷	۲/۵	۳
چنارک	۳	۳/۱	۲/۵	۲/۵	۲/۸
چلمه سنگ سفلی	۳/۱	۳/۲	۲/۵	۲/۲	۲/۷
حسین آباد گزبند	۳	۲/۸	۲/۵	۲/۴	۲/۷
خارزار	۲/۸	۳	۲/۶	۲/۵	۲/۷
درخت بید	۲/۶	۳	۲/۶	۲/۲	۲/۶
دستگردان	۲/۹	۳/۴	۲/۳	۲/۴	۲/۷
دهنه چهل	۲/۸	۲/۹	۲/۴	۲/۳	۲/۶
شورک ملکی	۲/۹	۳/۴	۲/۶	۲/۳	۲/۸
شورک صوری	۲/۴	۳/۱	۲/۵	۲/۳	۲/۶
قورقروک سفلی	3/1	۳/۲	۲/۷	۲/۴	۲/۹
قشلاق	۲/۹	۳/۱	۲/۴	۲/۴	۲/۷
کلاته سیدا	۳	۳	۲/۷	۲/۳	۲/۸
میامی	۳/۶	۳/۵	۲/۵	۲/۶	۳
مجموع	۲/۹	۳/۲	۲/۵	۲/۴	۲/۸

ماخذ: یافته‌های تحقیق ۱۴۰۴

شکل شماره ۲- تحلیل فضایی ظرفیت‌های عمومی

ماخذ: یافته‌های تحقیق ۱۴۰۴

ارزیابی میانگین ظرفیت‌های اقتصادی طبق نظر کارشناسان و دهیاران

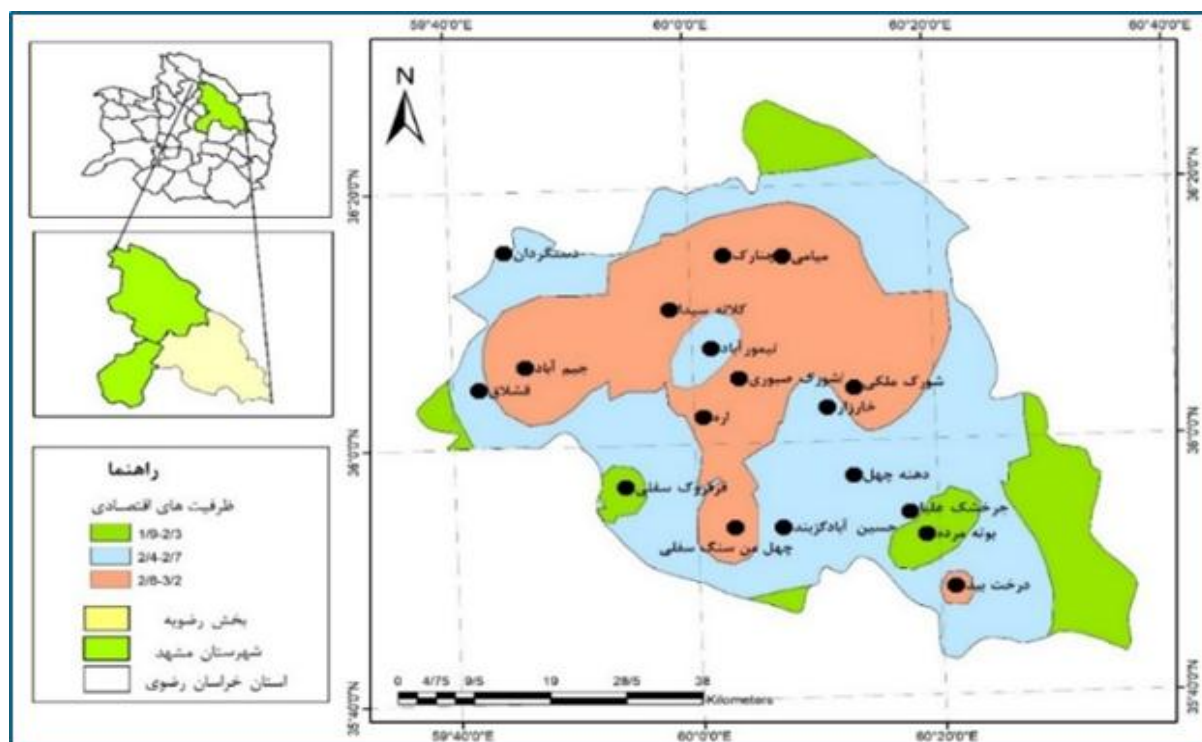
طبق اطلاعات به دست آمده از دهیاران و کارشناسان منطقه مشخص شد که به لحاظ شاخص توسعه کشاورزی روستای جیم آباد با میانگین $3/7$ دارای بالاترین امتیاز می‌باشد. لذا علاوه بر سطح زیر کشت اراضی گندم و جو، کشت محصول خربزه در این روستا در سطح بالایی قرار دارد. روستای بابانظر با میانگین 2 با توجه به جمعیت کم، موقعیت طبیعی و سطح پایین زیر کشت کمترین امتیاز را برخوردار است. در بعد احیای صنعت، روستای میامی با توجه به صنعت گردشگری دارای میانگین $3/2$ است. روستای بابا نظر با میانگین $1/8$ کمترین امتیاز را به دلیل جمعیت کم، فاصله زیاد از شهر برخوردار می‌باشد. در بعد فعالیت‌های مکمل روستای چهل من سنگ سفلی به دلیل اشتغال خانوارها به‌ویژه زنان در زمینه صنایع دستی با میانگین $3/8$ دارای بالاترین امتیاز می‌باشد. و روستای خارزار با میانگین $1/5$ قرقروک سفلی با میانگین $1/8$ پایین‌ترین امتیاز را به خود اختصاص داده‌اند. در مجموع ظرفیت‌های اقتصادی در روستای جیم آباد با میانگین $3/2$ بالاترین امتیاز را داشته‌اند. لذا این روستا به لحاظ کشاورزی و دامداری با توجه به سطح مالکیت اراضی کشاورزی و میزان دام و نیز رشد صنعت از جمله کارگاه‌های سنگ فروشی و صنعت دام از ظرفیت خوبی برخوردار می‌باشد. روستای بابانظر با میانگین $1/9$ کمترین امتیاز را برخوردار است. به طور کلی روستاهای مورد مطالعه به لحاظ ظرفیت‌های اقتصادی (توسعه کشاورزی، احیای صنعت و فعالیت‌های مکمل) پایین‌تر از سطح میانگین 3 قرار گرفته‌اند. به لحاظ پیوندهای اقتصادی روستای چلمه سنگ سفلی با میانگین $4/3$ و جیم آباد با میانگین $3/6$ بالاترین و دهنه چهل با میانگین $2/5$ دارای کمترین پیوند اقتصادی می‌باشند. در این منطقه پیوندهای اقتصادی (پیوندهای تولید و شهر و روستا) با سطح میانگین $3/1$ در حد متوسط به بالا به دلیل کشت گندم و جو و قطب مهم دامداری این منطقه در جهت تأمین مایحتاج مورد نیاز شهر، پیوندهای تولید و شهر روستا در سطح نسبتاً مطلوبی می‌باشد.

جدول ۴- میانگین ظرفیت‌های اقتصادی به تفکیک روستاها طبق نظر کارشناسان و دهیاران

نام روستا	توسعه کشاورزی	احیای صنعت	فعالیت‌های مکمل	کل ظرفیت‌ها	پیوندهای اقتصادی
اره	۲/۹	۲/۵	۲/۸	۲/۷	۳
چنارک	۳/۱	۳	۲/۵	۲/۸	۳/۱
جرخشک علیا	۲/۶	۲	۲/۵	۲/۴	۳/۱
تیمورآباد	۲/۳	۲/۲	۲/۸	۲/۴	۳/۳
قشلاق	۲/۷	۳	۲/۵	۲/۷	۳/۱
میامی	۳/۱	۳/۳	۳	۳/۱	۳
دهنه چهل	۲/۹	۳/۲	۲	۲/۷	۲/۵
با با نظر	۲	۱/۸	۲	۱/۹	۳/۴
دستگردان	۲/۷	۳	۲	۲/۶	۲/۶
جهاد دانشگاهی	۳/۱	۳	۳	۳	۳/۲
کلاته سیدا	۳/۱	۲/۷	۲/۸	۲/۹	۲/۹
درخت بید	۳	۳	۲/۳	۲/۸	۲/۷
قرقروک سفلی	۳	۱/۸	۱/۸	۲/۲	۳/۳
شورک صبوری	۲/۹	۳/۲	۳	۳	۲/۹
خارزار	۲/۷	۳	۱/۵	۲/۴	۲/۳
نصر آباد	۳/۳	۲/۸	۳	۳	۳/۱
چهل من سنگ سفلی	۲/۴	۲/۷	۳/۸	۳	۴/۳
بخشداری رضویه	۳/۱	۳/۲	۳	۳/۱	۳/۴
شورک ملکی	۳/۶	۳	۲/۸	۳/۱	۲/۹
جیم آباد	۳/۷	۳	۳	۳/۲	۳/۶
تیمورآباد	۲/۳	۲/۸	۲/۵	۲/۵	۳/۳
حسین آباد گزبند	۲/۶	۲/۵	۲/۵	۲/۵	۲/۶
رضویه	۳/۱	۳/۲	۳	۳/۱	۲/۵
جهاد کشاورزی	۳/۳	۳/۲	۲/۵	۳	۳/۲
جهاد کشاورزی	۳/۱	۳/۳	۲/۵	۳	۳/۲
مجموع	۲/۹	۲/۸	۲/۶	۲/۸	۳/۱

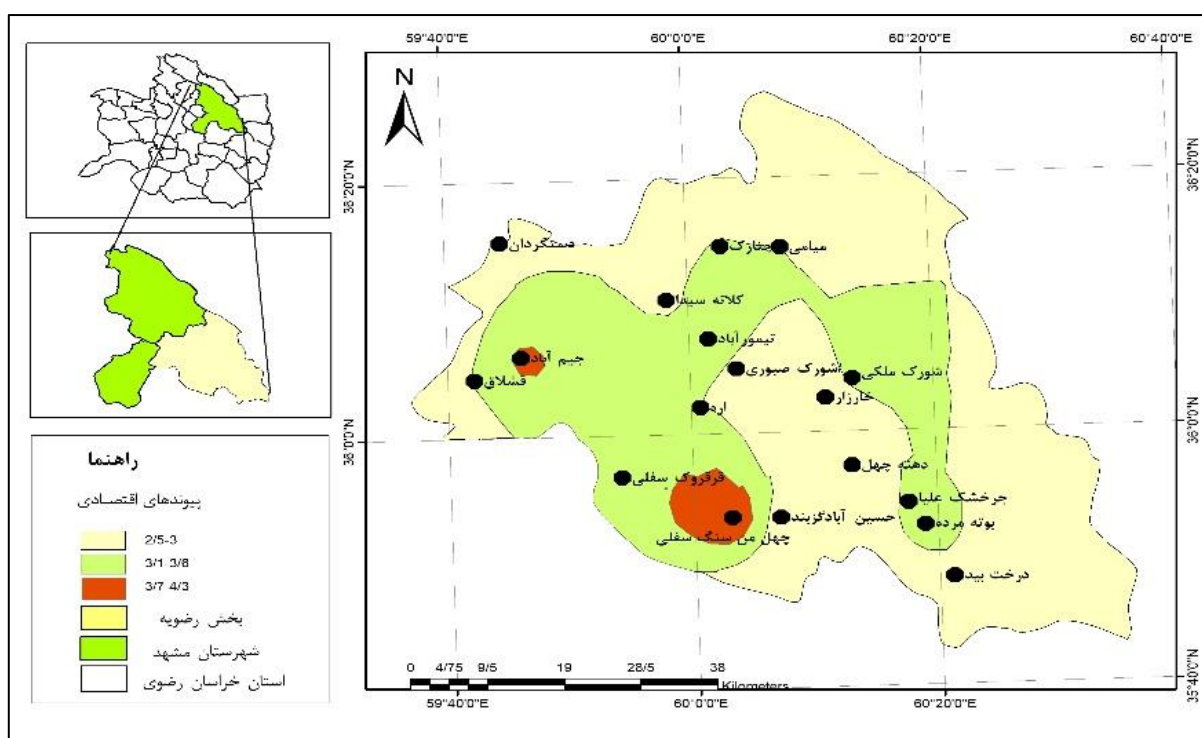
ماخذ: یافته‌های تحقیق ۱۴۰۴

شکل ۳- تحلیل فضایی ظرفیت‌های اقتصادی

ماخذ: یافته‌های تحقیق ۱۴۰۴

شکل ۴- تحلیل فضایی پیوندهای اقتصادی

ماخذ: یافته‌های تحقیق ۱۴۰۴

نتایج جدول (۵) و (۶) نشان می‌دهد مقدار این خطا بین ۲- و ۲+ است. با توجه به مقیاس مقیاس ظرفیت‌ها محلی و اقتصادی به فاصله‌ای و نسبی ارتقا شاخص‌ها و ابعاد پژوهش به نسبی شاخص‌ها و ابعاد متغیرهای تحقیق ارتقاء یافت، از ضرایب چولگی و کشیدگی به منظور نرمال بودن توزیع آنها به شرح جدول زیر استفاده گردید.

جدول ۵- ضریب چولگی و کشیدگی ظرفیت‌های اقتصادی و پیوندهای اقتصادی

ابعاد	شاخص	ضریب چولگی	ضریب کشیدگی	میانگین	نتیجه آزمون
ظرفیت‌های اقتصادی	توسعه کشاورزی	-۰/۳۱۴	-۰/۱۶۹	۲/۹	نرمال
	احیای صنعت	-۱/۰۷۶	۰/۳۰۹	۲/۸	نرمال
	فعالیت‌های مکمل	-۰/۱۷۶	۰/۵۸۷	۲/۵	نرمال
پیوندهای اقتصادی	پیوندهای تولید	۰/۱۵۶	-۰/۵۲۵	۳/۰۸	نرمال
	پیوندهای شهر و روستا	۰/۶۴۲	۰/۹۴۹	۳/۱	نرمال

ماخذ: یافته‌های تحقیق ۱۴۰۴

جدول ۶- ضریب چولگی و کشیدگی ظرفیت‌های عمومی

ابعاد	چولگی	کشیدگی	میانگین	نتیجه آزمون
ظرفیت‌های طبیعی	-۰/۱۹۶	-۰/۳۳۴	۲/۹	نرمال
ظرفیت‌های فیزیکی	-۰/۳۲۸	۱/۲۲	۳/۲	نرمال
ظرفیت‌های اجتماعی- انسانی	۰/۰۸۸	۰/۴۵۵	۲/۶	نرمال
ظرفیت‌های اقتصادی	-۰/۰۷۶	۱/۷۸	۲/۴	نرمال

ماخذ: یافته‌های تحقیق ۱۴۰۴

رابطه بین ظرفیت‌ها و پیوندهای اقتصادی

برای نشان دادن همبستگی بین دو متغیر از آزمون همبستگی استفاده شده است. نتایج این آزمون در جدول (۸) به شرح زیر ارائه شده است. که با توجه به نرمال بودن داده‌ها از ضریب پیرسون برای ارتباط دو متغیر استفاده شده است. با استناد به نتایج با اطمینان ۹۹ درصد با سطح خطای کمتر از ۰/۰۱ ظرفیت‌های عمومی (با آماره پیرسون ۰/۶۸۵) ظرفیت‌های اقتصادی (با آماره پیرسون ۰/۴۲۸) فعالیت‌های مکمل (با آماره پیرسون ۰/۶۶۹) رابطه مستقیم با شدتی متوسط تا قوی با پیوندهای اقتصادی را دارد.

جدول ۷- آزمون همبستگی

ابعاد	شاخص‌ها	آزمون همبستگی با شاخص پیوندهای اقتصادی			
		نتیجه آزمون	نوع آزمون	مقدار آماره	سطح معناداری
ظرفیت‌های عمومی	-	نرمال	پیرسون	۰/۶۸۵	۰/۰۰۲
ظرفیت‌های اقتصادی	-	نرمال	پیرسون	۰/۴۲۸	۰/۰۲۳
ظرفیت‌های اقتصادی	توسعه کشاورزی	نرمال	پیرسون	۰/۰۱۵	0/943
	صنعت	نرمال	پیرسون	۰/۲۰۷	0/311
	فعالیت‌های مکمل	نرمال	پیرسون	۰/۶۶۹**	۰۰۰

ماخذ: یافته‌های تحقیق ۱۴۰۴

آزمون تحلیل واریانس عوامل مؤثر بر پیوندهای اقتصادی بر اساس سطح ظرفیت‌های عمومی روستاها
 نتایج آزمون تحلیل واریانس مبنی بر معناداری مقدار آزمون F می‌باشد. یعنی سطح معناداری آزمون F کمتر از sig
 0.05 < باشد. در آن صورت تفاوت میانگین گروه‌ها تایید می‌شود. بنابراین تفاوت میانگین بین ظرفیت‌های عمومی و
 ظرفیت‌های اقتصادی با پیوندهای اقتصادی معنادار است.

جدول ۸- نتایج تحلیل واریانس عوامل مؤثر بر پیوندهای اقتصادی بر اساس ظرفیت‌های محلی

شاخص‌ها	مجموع مجزورات	درجه آزادی	میانگین مجزورات	F	سطح معنی داری
بین گروهی	۱/۳۹	۲	۰/۶۹۶	۵/۳۵۲	۰/۰۱۸
درون گروهی	۱/۹۵	۱۵	۰/۱۳۰		
جمع	۳/۳۴	۱۷			
بین گروهی	۱/۵۴۹	۲	۰/۷۷۴	۵/۷۴۳	۰/۰۰۹
درون گروهی	۳/۱۰۱	۲۳	۰/۱۳۵		
جمع	۴/۶۵۰	۲۵			

ماخذ: یافته‌های تحقیق ۱۴۰۴

طبق جدول شماره (۹) ابتدا روستاهای نمونه بر اساس میانگین در سه سطح ظرفیت‌های کم، متوسط و زیاد طبقه
 بندی شد. با توجه به معنادار بودن اختلاف میانگین عوامل مؤثر بر پیوندهای اقتصادی، جهت بررسی کدام یک از روابط دو
 میانگین با یکدیگر تفاوت معنی دار دارند از آزمون توکی استفاده گردیده است.

جدول ۹- اختلاف میانگین عوامل مؤثر بر پیوندها بر اساس ظرفیت‌های محلی

ظرفیت‌های محلی	روستاهای با ظرفیت J	روستاهای با ظرفیت I	اختلاف میانگین گروه‌ها	Std. Error	سطح معناداری	فاصله اطمینان ۹۵ درصد
						پایین بالا
ظرفیت کم	ظرفیت متوسط	ظرفیت زیاد	۰/۲۹۲	۰/۱۹۷	۰/۳۲۸	۰/۲۲۰ - ۰/۸۰۵
ظرفیت کم	ظرفیت کم	ظرفیت زیاد	۰/۷۶۳	۰/۲۳۷	۰/۰۱۵	-۰/۱۴۶ - ۱/۳۷۹
ظرفیت‌های عمومی	ظرفیت متوسط	ظرفیت زیاد	۰/۲۹۲	۰/۱۹۷	۰/۳۲۸	۰/۸۰۵ - ۰/۲۲۰
ظرفیت کم	ظرفیت کم	ظرفیت زیاد	۰/۴۷۰	۰/۲۶۳	۰/۲۰۸	۰/۲۱۴ - ۱/۱۵۴
ظرفیت زیاد	ظرفیت متوسط	ظرفیت کم	۰/۷۶۳	۰/۲۳۷	۰/۰۱۵	۱/۳۷۹ - ۰/۱۴۶
ظرفیت زیاد	ظرفیت متوسط	ظرفیت کم	۰/۴۷۰	۰/۲۶۳	۰/۲۰۸	۱/۱۵۴ - ۰/۲۱۳
ظرفیت کم	ظرفیت متوسط	ظرفیت زیاد	۰/۲۳۶	۰/۲۸۲	۰/۶۸۵	۰/۴۷۱ - ۰/۹۴۳
ظرفیت کم	ظرفیت زیاد	ظرفیت کم	۰/۶۷۳	۰/۲۷۹	۰/۰۶	۰/۰۲۶ - ۱/۳۷۱
ظرفیت‌های اقتصادی	ظرفیت متوسط	ظرفیت کم	۰/۲۳۶	۰/۲۸۲	۰/۶۸۵	۰/۹۴۳ - ۰/۴۷۱
ظرفیت کم	ظرفیت زیاد	ظرفیت کم	۰/۴۳۷	۰/۱۵۰	۰/۰۲	-۰/۰۶۰ - ۰/۸۱۳
ظرفیت زیاد	ظرفیت کم	ظرفیت زیاد	۰/۶۷۳	۰/۲۷۹	۰/۰۶	۱/۳۷۱ - ۰/۰۲۶
ظرفیت زیاد	ظرفیت متوسط	ظرفیت کم	۰/۴۳۷	۰/۱۵۰	۰/۰۲	۰/۸۱۳ - ۰/۰۶۰

ماخذ: یافته‌های تحقیق ۱۴۰۴

بنابراین نتایج آزمون توکی نشان می‌دهد از دیدگاه خانوارها (ظرفیت‌های عمومی) بین میانگین پیوندهای اقتصادی
 (پیوندهای تولید و پیوندهای شهر و روستا) در روستاهای دارای ظرفیت زیاد با روستاهای دارای ظرفیت کم اختلاف
 معناداری وجود دارد. (sig = 0/015) بر این اساس روستاهای با ظرفیت زیاد، ۰/۷۶۳ واحد از میانگین نسبت به روستاهای

با ظرفیت کم پیوندهای اقتصادی، بیشتری دارند. لذا هر میزان ظرفیت‌های عمومی بیشتر باشد پیوندهای اقتصادی بیشتر بوده است. به عبارت بهتر، ظرفیت‌های عمومی زیاد، نقش بارزی در غنای پیوندهای اقتصادی داشته است. از نظر کارشناسان (ظرفیت‌های اقتصادی) بین میانگین پیوندهای اقتصادی در روستاهای دارای ظرفیت زیاد با روستاهای دارای ظرفیت متوسط اختلاف معناداری وجود دارد. ($\text{sig}=0/02$) بر این اساس روستاهای با ظرفیت زیاد، $0/437$ واحد از میانگین نسبت به روستاهای با ظرفیت متوسط پیوندهای اقتصادی، بیشتری دارند. یعنی هر میزان ظرفیت‌های اقتصادی بیشتر باشد پیوندهای اقتصادی قوی‌تر بوده است. به عبارت بهتر، ظرفیت‌های اقتصادی، زیاد نقش بارزی در غنای پیوندهای اقتصادی داشته است.

تأثیر ظرفیت‌های محلی بر پیوندهای اقتصادی

برای بررسی تأثیر ظرفیت‌های محلی (توسعه کشاورزی، فعالیتهای مکمل، احیای صنعت) بر پیوندهای اقتصادی بخش رضویه مشهد از مدل معادلات ساختاری PLS استفاده شده است. برای ارزیابی روایی همگرا، از معیار AVE پیشنهاد شد این شاخص از ترکیب جداول مقادیر همبستگی بین متغیرهای پنهان و متوسط واریانس استخراج شده به دست خواهد آمد. که نتایج این معیار در جدول ۱۰ نشان داده شده است:

جدول ۱۰- ماتریس مقایسه جذر AVE و ضرایب همبستگی

پیوندهای اقتصادی	فعالتهای مکمل	توسعه کشاورزی	احیای صنعت	
			۰/۷۵۳	احیای صنعت
		۰/۹۵۷	۰/۳۳۳	توسعه کشاورزی
	۰/۷۲۷	۰/۸۳۹	۰/۵۴۶	فعالتهای مکمل
۰/۷۴۶	۰/۶۵۰	۰/۸۲۶	۰/۲۶۹	پیوندهای اقتصادی

ماخذ: یافته‌های تحقیق ۱۴۰۴

برای سنجش پایایی مدل به بررسی پایایی ترکیبی و آلفای کرونباخ پرداخته شد. ضریب آلفای کرونباخ بیانگر میزان توانایی سؤالات در تبیین مناسب ابعاد مربوط به خود است. مقادیر بالای $0/9$ پایایی عالی، مقادیر بالای $0/8$ پایایی خوب، مقادیر بالای $0/7$ پایایی قابل قبول، مقادیر بالای $0/6$ پایایی سؤال برانگیز و مقادیر بالای $0/5$ پایایی ضعیف را نشان می‌دهد (جورج و مالری^۱، ۲۰۰۳، ۲۳۱).

جدول ۱۱- ابعاد روایی و پایایی ظرفیت‌های محلی بر پیوندهای اقتصادی بخش رضویه مشهد

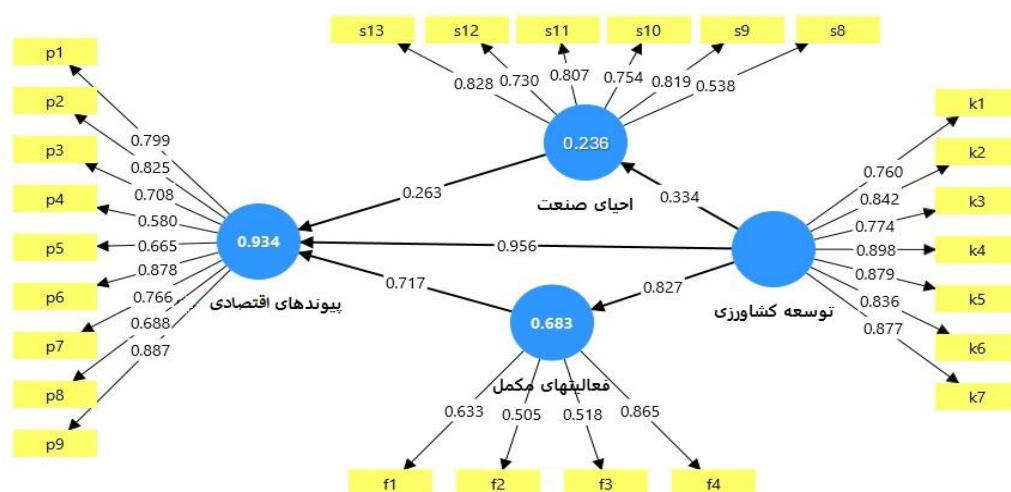
AVE	آلفای کرونباخ	پایایی ترکیبی	میانگین واریانس استخراج شده
۰/۸۴۳	۰/۸۶۱	۰/۸۸۵	۰/۵۶۷
۰/۹۳۰	۰/۹۳۵	۰/۹۴۳	۰/۷۰۵
۰/۷۰۴	۰/۸۸۷	۰/۷۳۵	۰/۵۳۲
۰/۹۱۵	۰/۹۳۴	۰/۹۳۰	۰/۵۵۷

ماخذ: یافته‌های تحقیق ۱۴۰۴

^۱ George and Mallery

با توجه به اینکه مقدار مناسب برای آلفای کرونباخ و پایایی ترکیبی ۰/۷ است و مطابق با یافته‌های جدول فوق این معیارها در مورد متغیرها مقدار مناسبی را نشان می‌دهد، می‌توان متناسب بودن وضعیت پایایی پژوهش را تایید کرد.

شکل ۵- مدل ترسیم شده به همراه بارهای عاملی ظرفیت‌ها در ارتباط با پیوندهای اقتصادی
ماخذ: یافته‌های تحقیق ۱۴۰۴

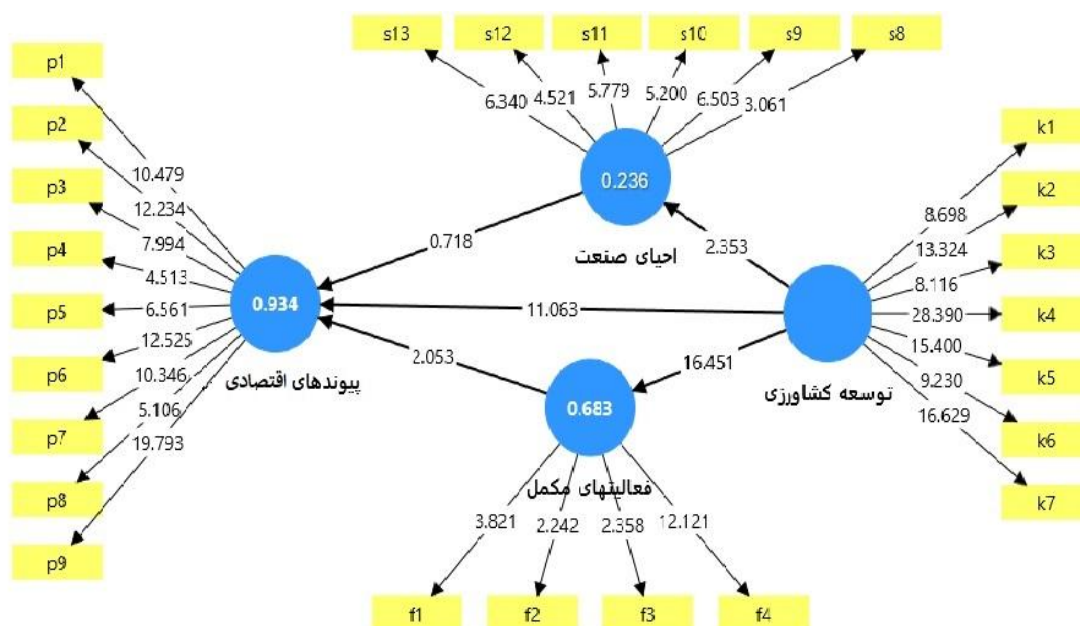
همان گونه که در شکل مشخص است، مقادیر T بین فعالیت‌های مکمل با پیوندهای اقتصادی (۲/۰۵۳) و بین توسعه کشاورزی با احیای صنعت (۲/۳۵) با اطمینان ۹۵ درصد به دست آمده است. بین توسعه کشاورزی با پیوندهای اقتصادی (۱۱/۰۶) و توسعه کشاورزی با فعالیت‌های مکمل (۱۶/۴۵) یعنی در جامعه نمونه با اطمینان ۹۹ درصد تایید می‌شود. مقادیر T بعد احیای صنعت با پیوندهای اقتصادی (۰/۷۱۸) است یعنی تأثیر احیای صنعت بر پیوندهای اقتصادی کم می‌باشد.

جدول ۱۲- ضریب مسیر و آماره - جدول برای مدل ظرفیت‌های محلی بر پیوندهای اقتصادی

نتیجه	T Statistics	ضریب مسیر		
تأثیر گذار	۲/۰۵۳	۰/۷۱۷	← پیوندهای اقتصادی	فعالیت‌های مکمل
تأثیر گذار	۲/۳۵۳	۰/۳۳۴	← صنعت	توسعه کشاورزی
تأثیر کم	۰/۷۱۸	۰/۲۶۳	← پیوندهای اقتصادی	احیای صنعت
تأثیر گذار	۱۱/۰۶	۰/۹۵۶	← پیوندهای اقتصادی	توسعه کشاورزی
تأثیر گذار	۱۶/۴۵	۰/۸۲۷	← فعالیت‌های مکمل	توسعه کشاورزی

ماخذ: یافته‌های تحقیق، ۱۴۰۴

با توجه به مقادیر T ، تمامی ابعاد ظرفیت‌های اقتصادی به غیر از بعد احیای صنعت با پیوندهای اقتصادی ارتباط معناداری دارند. همچنین ارتباط بین بعد توسعه کشاورزی با احیای صنعت و فعالیت‌های مکمل تایید شد.

شکل ۶- مدل ترسیم شده به همراه مقادیر t اثرات ظرفیت‌ها بر پیوندهای اقتصادی

ماخذ: یافته‌های تحقیق، ۱۴۰۴

بررسی حجم اثرگذاری: متغیرهای پنهان درونزای مدل با ضریب R^2 مشخص می‌شود. R^2 معیاری است که نشان از تأثیر یک متغیر برونزا بر یک متغیر درونزا دارد و سه مقدار $0/19$ ، $0/33$ و $0/67$ به عنوان مقدار ملاک برای مقادیر ضعیف، متوسط و قوی R^2 در نظر گرفته می‌شود. مطابق با شکل، مقدار R^2 برای سازه‌های درونزای پژوهش محاسبه شده‌است.

که با توجه به سه مقدار ملاک، تأثیر متغیر مستقل بر پیوندهای اقتصادی در متغیر پیوندهای اقتصادی و فعالیتهای مکمل در سطح بالا احیای صنعت در سطح ضعیف می‌باشد؛

جدول ۱۳- نتایج معیار R^2 برای متغیرهای پنهان

پیوندهای اقتصادی	فعالتهای مکمل	احیای صنعت	
۰/۹۳۶	۰/۶۸۳	۰/۲۳۶	R^2

ماخذ: یافته‌های تحقیق، ۱۴۰۴

توان پیش بینی کنندگی مدل: با توجه به مقدار Q^2 می‌توان پیش بینی کنندگی مدل برای مدل ساختاری را بررسی کرد. اگر مقدار به دست آمده حول $0/02$ باشد حجم اثر کم بوده، توان پیش بینی $0/15$ ، در حد متوسط و اگر بیش از $0/35$ باشد توان پیش‌بینی بالا خواهد بود. با توجه به شاخص نیکویی برازش مدل (0.566) و ضریب و همچنین مقدار معیار Q^2 می‌باشد نشانگر قدرت پیش‌بینی متوسط می‌باشد.

جدول ۱۴- شاخص‌های برازش مدل تأثیر ظرفیت‌های محلی بر پیوندهای اقتصادی

متغیرها	ضریب تعیین	Q^2
تأثیر ظرفیت‌های محلی بر پیوندهای اقتصادی	۰/۵۶۶	۰/۳۰۱

ماخذ: یافته‌های تحقیق، ۱۴۰۴

۵- بحث و فرجام

توسعه بخش‌های اقتصادی شامل بخش کشاورزی، صنعت و فعالیت‌های مکمل به‌ویژه در عرصه گردشگری و فعالیت‌های تفریحی به عنوان محرک‌های اقتصادی غالب است. بنابراین اصلاحات در سطح اقتصاد تحول و تعدیل ساختاری در کشاورزی برای رشد و نوآوری، بازاریابی محصولات کشاورزی، توسعه ظرفیت خود و بهره‌وری را افزایش می‌دهد. پیوند بین بخش صنعت و کشاورزی در مناطق روستایی ضعیف و ناکارآمد است اما بخش کشاورزی قادر است نقش مهمی را در فرایند تولید و صنعتی شدن ایفا کند. لذا بخش‌های کشاورزی و غیرکشاورزی از طریق پیوندهای تولید و مصرف و از طریق عرضه نیروی کار و سرمایه به هم مرتبط هستند، بنابراین تقویت پیوندها در این بخش‌ها یکی از عوامل رشد و توسعه تولید می‌باشد. در این پژوهش به بررسی عوامل مؤثر بر پیوندهای اقتصادی در بخش‌های اقتصادی (کشاورزی و صنعت و...) بر اساس ظرفیت‌های محلی پرداخته شده‌است بر اساس ارزیابی صورت گرفته از وضعیت ظرفیت‌های عمومی و اقتصادی روستاهای مورد مطالعه در بخش رضویه، نتایج زیر حاصل شده‌است: جهت تحلیل فضایی روستاهای مورد مطالعه میانگین ظرفیت‌های عمومی از دیدگاه روستاییان و ظرفیت‌های اقتصادی و پیوندهای اقتصادی از دیدگاه کارشناسان به تفکیک روستاهای مورد مطالعه مورد بررسی قرار گرفته‌اند و نیز در نرم افزار GIS نیز نشان داده شده‌است.

نتایج نشان می‌دهد از نظر ظرفیت‌های عمومی، زیرساخت‌های فیزیکی روستاهای این بخش دارای امکانات و خدمات، گازرسانی و برق رسانی و آب آشامیدنی می‌باشند. روستاهای قرقرک سفلی، جیم آباد و میامی از لحاظ وضعیت اراضی کشاورزی و مراتع نسبت به روستاهای درخت بید و جرخشک علیا به دلیل محدودیت اراضی تولید در وضعیت مطلوب‌تری قرار گرفته‌اند. روستاهای شورک صوری به دلیل عدم رونق کشت و زر و دامداری و درخت بید، فاصله زیاد و جمعیت کم و محرومیت، روستای قشلاق به دلیل عدم کیفیت راه‌ها و روستای دهنه چهل در وضعیت نامناسبی قرار گرفته‌اند. در واقع خشکسالی بر میزان سطح زیر کشت آبی و دیم و تأمین نهاده‌های دامی تأثیر گذاشته است. لذا این منطقه با کاهش تولید مواجه شده‌است. روستاهای میامی با توجه به صنعت گردشگری و جیم آباد به لحاظ سطح بالای اراضی تولید، فاصله کم تا شهر، دسترسی‌ها و اختصاص سطح بالای امکانات و خدمات به علت جذب جمعیت و توانایی‌های افراد نسبت به روستاهای دیگر در وضعیت مناسب تری قرار گرفته‌اند. با توجه به نظرات کارشناسان ظرفیت‌های اقتصادی در ابعاد توسعه کشاورزی و احیای صنعت و فعالیت‌های مکمل سنجیده شده‌است به طوریکه روستای جیم آباد به لحاظ پیوندهای اقتصادی در رابطه با پیوند بین بخش کشاورزی، صنعت و پیوند شهر و روستا با توجه به میزان تولیدات کشاورزی و دامی نسبت به دیگر روستاها در وضعیت مناسب تری قرار گرفته است. در این میان روستاهای این بخش از نظر پیوندهای اقتصادی به علت تأمین مایحتاج محصولات شهرها و روستاها در زمینه تأمین دام مورد نیاز و توسعه کشاورزی و سطح بالای کشت گندم و جو با توجه به میانگین در حد متوسط می‌باشد. نتایج آزمون تحلیل واریانس یک طرفه در رابطه با اثر ظرفیت‌های اقتصادی بر پیوندهای اقتصادی معنادار می‌باشد. بنابراین طبق آزمون توکی، میانگین پیوندهای اقتصادی (پیوندهای تولید و پیوندهای شهر و روستا) در روستاهای دارای ظرفیت زیاد با روستاهای دارای ظرفیت متوسط، اختلاف معناداری وجود دارد. به عبارتی، هر میزان ظرفیت‌ها در بخش‌های اقتصادی بیشتر بوده موجب تقویت پیوندهای اقتصادی بوده است. در مورد ظرفیت‌های عمومی، روستاهای دارای ظرفیت زیاد با روستاهای با ظرفیت کم اختلاف معناداری وجود دارد. به طوریکه ظرفیت‌های عمومی زیاد، نقشی بارزی در غنای پیوندهای اقتصادی داشته است. به منظور سنجش میزان تأثیر ظرفیت‌های اقتصادی بر پیوندهای اقتصادی از مدل معادلات ساختاری (نرم افزار PLS) استفاده شده‌است. لذا متغیر توسعه کشاورزی با ضریب تعیین $0/956$ بیشترین تأثیر را بر پیوندهای اقتصادی داشته است. همچنین مقدار R^2 برای متغیر پیوندهای اقتصادی برابر با $0/934$ محاسبه شده‌است. لذا تأثیر متغیر مستقل (توسعه کشاورزی، فعالیت‌های مکمل و احیای صنعت) بر پیوندهای اقتصادی در سطح قوی می‌باشد. یعنی به هر میزان ظرفیت‌های اقتصادی بیشتر باشد پیوندهای

اقتصادی بیشتر بوده است. از آنجایی که آماره t بالاتر از ۱/۶۹ می‌باشد. لذا توسعه کشاورزی و فعالیت‌های مکمل تأثیر معناداری بر پیوندهای اقتصادی دارد و همچنین توسعه کشاورزی تأثیر معناداری بر احیای صنعت و فعالیت‌های مکمل داشته است. از آنجایی که آماره t در متغیر احیای صنعت بر پیوندهای اقتصادی کمتر از ۱/۶۹ می‌باشد. لذا احیای صنعت تأثیر کمی بر پیوندهای اقتصادی داشته است. نتایج این پژوهش با یافته‌های نورد برگ (۲۰۲۰) در پژوهشی با عنوان عدالت فضایی و توان محلی در مناطق روستایی همخوانی دارد که با یافته‌های تحقیق در زمینه ظرفیت‌های عمومی همخوانی دارد. همچنین در پژوهش کورتنی (۲۰۰۸) با عنوان الگوهای فضایی پیوندهای تولیدی در بافت شهرهای کوچک اروپا؛ چگونه شرکت‌های روستایی با اقتصاد محلی مرتبط هستند؟ و در پژوهش فراهانی و سرانسانرود (۱۳۹۰) با عنوان بررسی تأثیر شبکه جمع‌آوری شیر بر توسعه نواحی روستایی و تقویت پیوندهای اقتصادی- اجتماعی سکونتگاه‌های روستایی- شهری با یافته‌های این تحقیق در زمینه عوامل مؤثر بر پیوندهای اقتصادی همخوانی دارد. در نهایت، بر پایه یافته‌های تحقیق، پیشنهادهای زیر ارائه شده است:

- تسهیل فعالیت‌های اقتصادی و دسترسی به بازارها با توجه به بهبود زیرساخت‌های فیزیکی مانند جاده‌ها، سیستم‌های آبرسانی و برق رسانی؛
- افزایش بهره‌وری و کیفیت محصولات با برگزاری دوره‌های آموزشی برای کشاورزان و صنعتگران محلی در زمینه‌های نوآوری، بازاریابی، مدیریت و تبادل اطلاعات و تجربیات؛
- تنوع بخشی به اقتصاد محلی با توسعه فعالیت‌های مکمل مانند گردشگری و صنایع دستی؛
- احیای صنایع تبدیلی و تکمیلی و فرآوری محصولات با توجه به تولیدات منطقه؛
- توجه به تأثیر خشکسالی‌ها بر تولید، ایجاد برنامه‌های مدیریت آب و استفاده از تکنولوژی‌های نوین در کشاورزی و افزایش تاب آوری کشاورزی؛
- بهبود دسترسی کشاورزان و دامداران به نهاده‌های کشاورزی و دامی و افزایش بهره‌وری تولیدات منطقه؛
- سیاست‌های حمایتی برای تقویت پیوندهای اقتصادی و کسب و کار محلی از طریق تسهیلات مالی.

۶- منابع

- تاراسی، زهرا، کریم زاده، حسین، آقایی هیر، محسن (۱۳۹۹)، بررسی ارتباط ظرفیت سازی و توانمندسازی زنان روستایی مطالعه موردی: شهرستان زنجان، *جغرافیا و توسعه*، ۱۸ (۵۸)، ۱۸-۱۰. <http://dx.doi.org/10.22111/GDJ.2020.5191>
- جلالیان، حمید (۱۳۹۶)، *جایگاه روستا در برنامه ریزی منطقه‌ای*، تهران: تحقیق و توسعه علوم انسانی (سمت)، چاپ اول.
- رضوانی، محمدرضا، قربانی، مهدی، خراسانی، محمدامین (۱۳۹۷)، تحلیل روابط و پیوندهای تولیدی بهره برداران کشاورزی با استفاده از روش تحلیل شبکه اجتماعی، مطالعه موردی: باغداران پسته در شهرستان دامغان، *پژوهش و برنامه ریزی روستایی*، (۱) ۷، ۱۷-۱۰. <http://dx.doi.org/10.22067/jrrp.v5i4.61618>
- رضوانی، محمدرضا، نظری، ولی الله، خراسانی، محمدامین (۱۳۸۹)، *فرهنگ مفاهیم و اصطلاحات برنامه ریزی توسعه روستایی*، انتشارات جهاد دانشگاهی تهران، چاپ اول.
- سعیدی، عباس (۱۳۹۹)، *برنامه ریزی کالبدی- فضایی، در راستای توسعه پایدار منظومه‌های روستایی - شهری*، چاپ اول، تهران، بنیاد مسکن انقلاب اسلامی، ۲۴۰ ص.
- شیعی ثابت، ناصر و خاکسار، سوگند (۱۴۰۳). چالش‌ها و بازدارنده‌های بهره گیری از ظرفیت پیوندهای روستایی شهری برای باز ساخت اقتصادی فضایی روستایی. *پژوهش‌های روستایی*، (۳) ۱۵، ۳۳-۱۹. <http://doi.org/10.22059/jrrr.2024.367293.1878>

عزیزپور، فرهاد، رزاقی بورخانی، فاطمه، مختاری، مریم (۱۴۰۰)، تبیین سطح اولیه راهبرد یک روستا، یک محصول در توسعه اقتصاد محلی مورد: دهستان نهرمیان شهرستان شازند، *اقتصاد فضا و توسعه روستایی*، (۳۵) ۱۰، ۱۹۴-۱۷۳. [DoR](#)

[20.1001.1.23222131.1400.10.35.8.6](#)

فراهانی، حسین و اصدقی سراسکانرود، زهرا (۱۳۹۰)، بررسی تأثیر شبکه جمع‌آوری شیر بر توسعه نواحی روستایی و تقویت پیوندهای اقتصادی، *اجتماعی سکونتگاه‌های روستایی-شهری، فضای جغرافیایی*، (۴۲) ۱۳، ۱۴۸-۱۲۷. <http://geographical-space.iau-ahar.ac.ir>

کریم زاده، حسین، خالقی، عقیل، بشیری، احد (۱۴۰۱)، تحلیل تغییرات ساختار اشتغال در بخش‌های عمده اقتصادی مناطق روستایی ایران، *اقتصاد فضا و توسعه روستایی*، (۳) ۱۱، ۹۶-۷۷. [DoR](#) ۲۰.۱۰۰۱.۱.۲۳۲۲۲۱۳۱.۱۴۰.۱.۱۱.۴۱.۵.۲ ۷۷-۹۶

محمودی چناری، حبیب، مطیعی لنگرودی، حسن، قدیری معصوم، مجتبی، فرجی سبکبار، حسنعلی، یاسوری، مجید (۱۳۹۸)، سنجش ظرفیت محیط روستاهای شهرستان ماسال برای توسعه گردشگری کشاورزی، پژوهش‌های روستایی. (۴) ۱۰، ۶۱۳-۵۹۶. [Doi](#) 10.22059/jrur.2019.272118.1310

References

- Akkoyunlu, S (2015), the potential of rural-urban linkages for sustainable development and trade, *international journal of Sustainable Development & World Policy*, 2015, 4(2): 20-40 [DOI: 10.18488/journal.26/2015.4.2/26.2.20.40](#)
- Azizpour, F., Razzaghi Borkhani, F., Mokhtari, M (2001), Explaining the initial level of the strategy of one village, one product in the development of local economy, Case: Nahrman village, Shazand county, *Quarterly Journal of Spatial Economics and Rural Development*, (35) 10, 194-173. [DoR 20.1001.1.23222131.1400.10.35.8.6](#). (In Persian)
- Amponsah, R., Samuel Antwi, S., Moses Ameyaw, M (2022), Agriculture Industrialization and Innovation as major tools for Economic Growth in Ghana: Paths to Economic Growth, (2022) *Eliva Press*, ISBN: 9994984160. <https://doi.org/10.1111/ajae.12331>
- Bhattacharya, T., Rajeev, M., Bairagya, I, (2019) Are high-linked sectors more productive in India? An analysis under an input-output framework, *Indian Economic Review*, 53(1), 333-367. <https://doi.org/10.1007/s41775-019-00035-8>
- Bosworth, G., Venhorst, V (2017), Economic linkages between urban and rural regions – what's in it for the rural? *Regional Studies*, [DOI: 10.1080/00343404.2017.1339868](#)
- Courtney, H., Lépiciér, D., Schmitt, B (2008), Spatial Patterns of Production Linkages in the Context of Europe's Small Towns: How Are Rural Firms Linked to the Local Economy?, *Regional Studies*, Volume 42(3). 355-374. [DOI: 10.1080/00343400701291542](#)
- Clay, N., King, B (2019), Smallholders' uneven capacities to adapt to climate change amid Africa's 'green revolution': Case study of Rwanda's crop intensification program, *World Development* 116 (2019) 1-14, <https://doi.org/10.1016/j.worlddev.2018.11.022>
- Courtney, P., Lépiciér, D., Schmitt, B (2008) Spatial Patterns of Production Linkages in the Context of Europe's Small Towns: How Are Rural Firms Linked to the Local Economy?, *Regional Studies*, 42(3), 355-374, [DOI: 10.1080/00343400701291542](#)
- Dede, M., Asdak, C., Setiawan, I (2020), Spatial-ecological approach in Cirebon's peri-urban regionalization, 4th IGEOS: *International Geography Seminar* 2020, 1089 (2022) 012080, [DOI 10.1088/1755-1315/1089/1/012080](#)
- Esengulova, N.; Carella, M.M.; Lopolito, A (2023), Stakeholder Empowerment in Sustainable Rural Development Partnerships: Two Case Studies from Italy. *Sustainability* 2023, 15, 6977. <https://doi.org/10.3390/su15086977>

- Uentes, C & Fuentes, M (2022), Infrastructuring alternative markets: Enabling local food exchange through patchworking, *Journal of Rural Studies* 94 (2022) 13–22. <https://doi.org/10.1016/j.jrurstud.2022.05.022>
- Farahani, H & Asadeghi Saraskanroud, Z (2011), Investigating the effect of milk collection network on the development of rural areas and strengthening the economic and social links of rural-urban settlements, *Quarterly Journal of Geographical Space*, (42) 13, 148-127. <http://geographical-space.iau-ahar.ac.ir> (In Persian)
- Halseth, G., Ryser, L., Markey, S., Martin, A (2014), Emergence, transition, and continuity: Resource commodity production pathways in northeastern British Columbia, Canada, *Journal of Rural Studies*, 2014(36), 350-361. [DOI:10.1016/j.jrurstud.2014.03.010](https://doi.org/10.1016/j.jrurstud.2014.03.010)
- Hassanloo, L., Jalalian, H., Azizpour, F (2014), Evaluating the Effects of Industrial Cluster Formation on the Sustainability of the Rural Economy of Tarom County, *Quarterly Journal of Spatial Economics and Rural Development*, (2) 12, 159-176. [DOR: 20.1001.1.23222131.1402.12.44.8.8](https://doi.org/10.1001.1.23222131.1402.12.44.8.8) (In Persian)
- Jalalian, H (2017), The position of the village in regional planning, Tehran Humanities Research and Development (SAMT), *first edition*. (In Persian)
- Jaax, A (2016), Essays on disparities in innovative performance and economic development in emerging countries: A regional and firm-level investigation, A thesis submitted to the Department of Geography and Environment of the London School of Economics and Political Science
- Koster, S., Brouwer, A, E., van Leeuwen, E, S (2020) Diversity as the key to success? Urban and rural employment dynamics in the Netherlands, *Regional Studies*, 54:9, 1187-1199, [DOI: 10.1080/00343404.2019.1699652](https://doi.org/10.1080/00343404.2019.1699652)
- Karimzadeh, H., Khaleghi, A., Bashiri, A (2014), Analysis of changes in employment structure in major economic sectors of rural areas of Iran, *Quarterly Journal of Spatial Economics and Rural Development*, (3)11, 96-77 [20.1001.1.23222131.1401.11.41.5.2](https://doi.org/10.1001.1.23222131.1401.11.41.5.2). DoR. (In Persian)
- Mahmoudi Chenari, H., Motiei Langroodi, H., Ghadiri Masoom, M., Faraji Sabokbar, H., A., Yasuri, M (2019), Measuring the capacity of the environment of villages in Masal, for the development of agricultural tourism, *Quarterly Journal of Rural Research*. (4)10 613-596. [Doi. 10.22059/jrur.2019.272118.1310](https://doi.org/10.22059/jrur.2019.272118.1310). (In Persian)
- Razvani, M. R., Ghorbani, M., Khorasani, Mohammad A (2018), Analysis of productive relations and linkages of agricultural operators using social network analysis, case study: pistachio gardeners in Damghan County, *Journal of Rural Research and Planning*, (1) 7, 17-1. [http://dx.doi.org/10.22067/jrrp.v5i4.61618](https://dx.doi.org/10.22067/jrrp.v5i4.61618). (In Persian)
- Rezvani, M. R., Nazari, V., Khorasani, Mohammad A (2010), Dictionary of Concepts and Terms of Rural Development Planning, *Tehran University Jihad Publications*, First Edition. (In Persian)
- Schnebelin, E., Labarthe, P., Touzard, J. M (2021), How digitalisation interacts with ecologisation? Perspectives from actors of the French Agricultural Innovation System, *Journal of Rural Studies* 86 (2021) 599–610, <https://doi.org/10.1016/j.jrurstud.2021.07.023>
- Silovská, C & Kolaříková, J (2016) Observation and assessment of local economic development with regard to the application of the local multiplier, *European Planning Studies*, 24(11), 1978-1994, [DOI: 10.1080/09654313.2016.1233941](https://doi.org/10.1080/09654313.2016.1233941)
- Aikia, D (2011), Analyzing inter-sectoral linkages in India, *African Journal of Agricultural Research*. 6 (33), 6766-6775, <http://www.academicjournals.org/AJAR>
- Scott, M (2004), Building institutional capacity in rural Northern Ireland the role of partnership governance in the LEADER II programme, *Journal of Rural Studies* 20 (2004) 49–59. [https://doi.org/10.1016/S0743-0167\(03\)00042-1](https://doi.org/10.1016/S0743-0167(03)00042-1)
- Saidi, A (2010), Physical-Spatial Planning, Towards Sustainable Development of Rural-Urban Systems, First Edition, *Tehran, Islamic Revolution Housing Foundation*, 240 pp. (In Persian)

- Shafie Sabet, N & Khaksar, S (2025). Challenges and Inhibitors of Utilizing the Capacity of Rural-Urban Links for the Economic Reconstruction of Rural Space. *Journal of Rural Research*, (3) 15 .19-33. <http://doi.org/10.22059/jrur.2024.367293.1878>. (In Persian)
- Tarasi, Z., Karimzadeh, H., Aghayari-Heer, M (2019), Investigating the relationship between capacity building and empowerment of rural women, case study: *Zanjan County, Geography and Development*, 18 (58), 18-1. <http://dx.doi.org/10.22111/GDIJ.2020.5191> doi: (In Persian)

